

HUJ-HAJ ZEN TANÍTÁSA a Hirtelen Megvilágosodásról

* * *

CUNG-CSING FELJEGYZÉSEI a Nagy Gyöngyszemnek is nevezett Huj-haj zen mesterről

BUDDHISTA MISSZIÓ * BUDDHIST MISSION
BUDAPEST, VIII. KERÜLET, MÚZEUM UTCA 5.
TELEFON: 130-169, H-1088 HUNGARY

BUDDHISTA MISSZIO DOKUMENTACIO

(Internum 1987)

Felelős kiadó: Dr. Hetényi Ernő ügyvivő

Osztályvezető: Dr. Horváth József

Műszaki szerkesztő: Kerti Mária

Levélcím: 1221 Budapest, Alkotmány u. 83.

Folyószámla: OTP 526-6788

Előszó

Huj-haj olyan korban élt, amikor a csan első mestereit, köztük őt is, már életükben legendák övezték, szavaikat, tetteiket évszázadokon keresztül tanításként tisztelték. Ezekről a korai mesterekről egyrészt a róluk szóló, életük és tetteik rövid ismertetését nyújtó, munkákból származnak értesüléseink, ilyen például a Lámpás Átadása és a Kiemelkedő Szerzetesek Életrajzai című mű, másfelől pedig tudomást szerzünk felőlük a koángyűjteményekből is. Ritka kivétel e mű, amelyet egy csan mester írt, saját tanításait fejtve ki. Olyannyira ritka e műfaj, hogy a kb. 100 évvel előtte keletkezett Hatodik Patriárka Szútráján kívül nem is találunk hasonló jelentőségű és műfajú kínai munkát, és Japánban is talán csak a zen egyik fő irányzata alapítójának, Dógennek, Sóbógenzó című műve fogható e két kínai értekezéshez.

Hogy e műfajban ilyen kevés alkotás keletkezett, több okra is visszavezethető. Egyrészt a csan szelleméhez eleve közelebb állt a Tan élő átadása, másrészt az irányzatnak fel is kellett számolnia azt az elmeredett viszonyt a könyvekkel, ami általánossá vált a kor tradicionális buddhizmusában. A buddhizmus már jóval a csan kialakulása előtt átkerült Kínába. Természetesen itt is követték az indiai gyakorlatot, a buddhista

szentiratok tanulmányozását és recitálását. Ugyanez állt a hagyományos kínai vallások esetében is. A taoizmus és a konfucionizmus gazdag irodalommal rendelkezett. A csan kialakulásának idejére azonban már mindhárom vallás elvesztette kezdeti lendületét, a gondolkodást, a szellemi életet reformáló erejét, tanításainak filozófikus és gyakorlati szemlélete fokozatosan teológiai majd dogmatikus szemléletté korlátozódott le. A csan benső erejénél fogva, a kezdet lendületétől átítatva, szét akart törni mindent, ami nem közvetlenül az utat szolgálta, minden formát, ami kiüresedett, minden tevékenységet, amiből hiányzott a közvetlen, radikális áttörés lehetősége. Nem a szentiratok tanítása és tanulmányozása ellen foglalt tehát állást, hiszen a csan kolostorba felvételüket kérő, vagy ott más okból megforduló szerzetesek eleve rendelkeztek az említett dogmatikai rendszerekben való több-kevesebb jártassággal, hanem e tanulmányok megkövesedett gyakorlata ellen. Azt a gondolkodásmódot bírálta élesen, ami a könyvekre támaszkodva, azokban reménykedve keresi az igazságot, ahelyett, hogy teljesen önmagára lenne állítva.

A csan filozófiájának megvoltak a forrásművei, s később kialakult saját hagyományirodalma is, azonban az irányzatnak az írásbeliséghez való viszonya, különösen pedig saját irodalmának stílusa, merőben különbözött a dogmatikus szemlélettől. A műből kiderül, hogy a Mester kiválóan ismerte a kanonikus buddhista irodalmat. Elsősorban azonban nem hivatkozik a tanításokra, hanem élő módon használja fel azokat saját eszméinek bemutatására és magyarázatára. Ilyen eleven módon három indiai eredetű buddhista szentirat nyomta rá különösen bélyegét a csan filozófiájára és terminológiájára, a Vadzsracshédika-, a Lankávatára- és a Vimalakír-

ti-Szútra, majd hasonló módon kezdték alkalmazni Huj-neng művét, a Hatodik Patriárka Szútráját, jelen Értekezést, valamint a Koangyűjteményeket, a Mumonkant és a Hekiganrokut.

Huj-neng, a Hatodik Patriárka, a csan történetének első, kezdeti korszakában élt, s ennek a korszaknak az utolsó jelentős alakja. Tanítása fordulópont a csan történetében is. Bár használja még a buddhista és taoista terminológiát, az azokban felsorolt ideálék és célok, különösen pedig a felénk való törekvés, Huj-neng szútrájában már annak a radikális célraállítottságnak a szellemében értelmezett, ami olyannyira a csan sajátossága. Ma-cu, a következő Mester, megkereste a közvetlen átélést közvetíteni tudó radikális eszközöket. Huj-hajnak, Ma-cu tanítványának, így elsőként nyílik lehetősége arra, hogy a már jellegzetesen csan alapelveket és a hozzájuk illő eszközöket és gondolkodásmódot önálló rendszerré építse fel, megteremtve így a tulajdonképpeni csan ideológiát.

Ez az elmélet nem is nevezhető igazi ideológiának a szó hagyományos értelmében, lényege tulajdonképpen a buddhizmus, különösen pedig a mahájána és mádhjamika irányzatainak, tanításait a közvetlen gyakorlatra alkalmazni. E doktrínák alapelve a lét Üresség-természetének szemlélete, ez a tanítás a csanban, s e jelen műben is, mindig közvetlenül alkalmazásban van. A tudat, s ennek megfelelően a formai világ, Üresség-természettel bír, így a cselekedetek, mégha azok az aszkézis, az önfelülmúlás irányába mutatnak is, célrairányultak, tehát végső fokon illuzórikusak. Az ebbe az Ürességbe való belépéshez nem segítik hozzá az embert az érdemdús cselekedetek, a szertartások végzése vagy a szútrák recitálása, hiszen az különbözik minden átéléstől, amit "szelleminek", "mennyeinek" vagy "boldognak" lehet nevezni. Hogy

végül is mi az, amit meg lehet tenni a Megvilágosodás érdekében, az a szavak számára megragadhatatlan. A Mester a műben sem arra törekszik, hogy leírja a végső állapotot. Ha mond is valamit, rögtön felvet egy másik nézőpontot, ami cáfolni látszik az előzőt. De ezek a látszólagos ellentmondások nem oltják ki egymást, nem fulladnak egy vulgáris cinizmusba vagy nihilizmusba. Ellenkezőleg, éppen ez által derül ki a különböző vélekedések üresség-természete, és felbukkan egy olyan közvetlen, elfogulatlan látásmód, ami szabad a szemlélő belső vágyaitól és érdekeitől, amik a világot dualitások szerint tapasztalják.

E mű gondolatai tehát elsősorban nem "megérteni" való igazságok. A cél csak annak az állapotnak a közvetlen megvalósítása lehet, ahol ezek a kijelentések magától értetődő tapasztalattá válnak.

1986, Szeptember

Uszó

頓悟入道要門論

Első rész

HUJ-HAJ ZEN TANÍTÁSA
a Hirtelen Megvilágosodásról

E mű Huj-haj sásztrája, a Tun Vu Zsu Tao Jao Men Lun, ami annyit tesz: Értekezés az Igazság Kapuján a Hirtelen Megvilágosodás révén való Belépésről.

1. Tisztelettel fejet hajtok a Tíz Világtáj Budhái és a Tiszteletreméltó Bódhiszattvák előtt. Most, mikor közzéteszem e munkát, hangot kell adnom aggodalmamnak, hogy vajon sikerült-e maradéktalanul felmutatnom a Szent Tudatot. Ha nem, Újra meg fogom kísérelni. Ha azonban e kifejtésben feltárulkozik a Szent Igazság, felajánlom azt az összes létezőnek abban a reményben, hogy a következő létükben mindannyian elérik a Buddha-állapotot.

* * *

2. Kérdés: - Milyen út követése révén válik elérhetővé a Megszabadulás?

Válasz: - Csak a Hirtelen Megvilágosodás révén érhető el.

- Mi a Hirtelen Megvilágosodás?

- A "hirtelen" annyit tesz, hogy az ember egy csapásra, azonnal megszabadul a téves gondolatoktól. A "megvilágosodás" pedig annak felismerése, hogy a Megvilágosodás nem valami, ami elérhető lenne.

- Honnan kezdődjék ennek megvalósítása?

- Az igazi gyökértől kell elindulnod.

- Mi ez az igazi gyökér?

- A *Tudat* (1.) ez a gyökér.

- Hogyan lehet ezt megismerni?

- A Lankávatára-Szútra azt mondja: "Amikor a tudat (hszin) megjelenik, megjelennek a dharmák (jelenségek) is, amikor a tudat megszűnik, megszűnnek a dharmák is." A Vimalakirti-Szútra azt mondja: "Azoknak, akik a Tiszta Föld (2.) után vágyakoznak, mindenekelőtt saját tudatukat kell

megtisztítaniuk, s e megtisztítás nem más, mint a Buddha-Föld tisztasága." A Buddhától Származó Tanítás Szútrája így szól: "Pusztán tudati önellenőrzés által minden dolog lehetségessé válik a számunkra." Egy másik szútrában pedig ez áll: "A szentek a tudatból kiindulva keresnek, nem pedig a Buddhából kiindulva. Csak a bolondok keresnek a Buddhából és nem a tudatból kiindulva. A bölcs emberek inkább tudatukat tartják ellenőrzés alatt, nem pedig individualitásukat, csak a bolondok ellenőrzik individualitásukat tudatuk helyett." A Buddha Neveinek Szútrájában ez áll: "A gonoszság a tudatból származik, s éppen e tudat által, ezen keresztül győzhető le." Ilyenformán tudhatnánk, hogy minden jó és gonosz a tudatból származik, vagyis a tudat a gyökere mindezeknek. Ha a Megszabadulásra vágysz, legelőször is mindent tudnod kell erről a gyökérről. Amennyiben nem itatódsz át ennek igazságával, minden erőfeszítésed hiábavaló lesz, mert ha még mindig vársz valamit a rajtad kívül fekvő jelenségektől, nem fogod elérni a Megszabadulást. A Dhjānapāramitā-Szútra azt mondja: "Amíg törekvésed rajtad kívül fekvő dolgokra irányul, nem fogod elérni célotdat, még ha világkorszakok állnak is rendelkezésedre. De ha az önátélés a belső tudatosságra irányul, a Buddha-állapot egy gondolatvillanás alatt megvalósul."

- Hogyan lehet ezt a gyöker-megvalósítást véghez vinni?

- Csak a meditációba való helyeződés révén, ami dhjānaként (csan) és szamádhiaként (ting) tökéletesedik ki. A Dhjānapāramitā-Szútra így ír: "A Dhjāna és a Szamádhi az alap a Buddhák szent tudásának keresésénél, ezek nélkül a gondolatok zavarosak maradnak, és a jóság gyökerei kárt szenvednek."

- Ird le kérlek a dhjána és a számádhi állapotát!

- Mikor a helytelen gondolkodás megszűnik, az a dhjána, az ember eredeti természetének átélése pedig a számádhi, mivel az ember eredeti természete valójában az ember örök tudata. A számádhi állapotában a tudat visszahúzódik környezetéből, ezáltal érzéketlenné válik a Nyolc Világi Szél iránt, vagyis nem érinti nyeres és vesztes, rágalom és dicséret, szégyen és magasztalás, bánat és öröm. Erre az útra összpontosítva még a közönséges ember számára is megnyílhat a Buddha-állapot kapuja. Hogy miképpen lehetséges ez? A Bódhiszattva-Szabályok Szútrájában ez olvasható: "Minden lény eljuthat a Buddha-állapotba, ha betartja a Buddha-szabályokat." Ugyanerre a Megszabadulásra használatosak még a következő szimbólumok is: átjutni a túlsó partra, túllépni a halandó lét hat állomásán, átugrani a három világot, hatalmas Bódhiszattvává válni, mindenható szentté válni, győztesnek lenni.

* * *

3. - Min telepedjen le a tudat, és hol tartózkodjon?

- A nem-tartózkodáson telepedjen meg, és ott tartózkodjon.

- Mit jelent a nem-tartózkodás?

- Nem követni a tudatot, bárhol tartózkodjon is, - ezt jelenti!

- És mi értelme van e dolognak?

- A semmin sem való tartózkodás azt jelenti, hogy a tudat nem merevedik bele a jó és a rossz (kategóriáiba), sem a létbe, sem a nemlétbe, sem kívülre, sem belülre, sem valahová a kettő közé, sem az ürességbe, sem a nem-ürességbe, sem az összeszedettségbe, sem a szétszórtságba. Az ilyen nem-tartózkodó állapot az, amelyben tartózkodjon.

kodni lehet, és arra, aki ennek birtokában van, rá lehet mondani, hogy nem-tartózkodó tudattal bír, - más szavakkal Buddha-tudata van.

- Mihez lehetne a tudatot hasonlítani?

- A tudatnak nincsen színe, nem zöld vagy sárga, piros vagy fehér, nem hosszú vagy rövid, nem tűnik el, de nem is jelenik meg, szabad marad a tisztaságtól és a tisztátalanságtól egyaránt, és örökéletű. A végső nyugalom állapota. Ilyen tehát a tudat formája és megjelenése, ami egyben eredeti testünk is, a Buddhakája.

- Mi a módja annak, hogy e testet, illetve tudatot felfogjuk? Érzékelhető-e a szemek, a fül, az orr, a tapintás vagy a tudatosság által?

- Nem, ezeken a módokon nem lehet érzékelni.

- Akkor hát a megismerés miféle módjai révén közelíthető meg, ha az említettek nem alkalmasak rá?

- Megismerése az Önvaló (szvabháva) segítségével történhet. Hogyan lehetséges ez? Úgy, hogy az ember önvalója lényegét tekintve tiszta és tökéletesen nyugodt; ez a mozdulatlan és anyagtalan szubsztancia képes a megismerésre.

- Annak, aki e tiszta szubsztanciát még nem találta meg, honnan származnak vajon az erre vonatkozó megismerései?

- Úgy van ez, mint a csillogó tükör esetében, amely, bár nem tartalmaz formákat, mégis képes arra, hogy felfogja az összes formát. Hogy miért? Éppen azért, mert mentes a tudati aktivitástól! Ha te, mint az úton törekvő, szeplőtlen gondolatokkal rendelkeznél, ezek nem vezetnének téves nézetek kialakulásához, megszűnne a "belső" szubjektivitás és a "külső" objektivitáshoz való ragaszkodás; ekkor pedig a tisztaság magától teremődik meg, miáltal hozzáférhetővé válik az előbb említett megismerés. A Dharmapáda-Szútra azt

mondja: "Tökéletes ürességnek átélni önmagunkat,
- ez maga a végső, tökéletes bölcsesség."

* * *

4. - A Maháparinirvána-Szútra Vadzsarakája fejezete szerint az elpusztíthatatlan Gyémánttest megközelíthetetlen, annak ellenére, hogy ő maga tisztán érzékel, megismer, teljesen szabad a megkülönböztetéstől, mégis minden tudás birtokosa. Mit jelent mindez?

- Megközelíthetetlen, mert saját természete szerint formátlan szubsztancia, vagyis megragadhatatlan; innen a megközelíthetetlen jelző. És miután megragadhatatlan, ez a szubsztancia maga az örök nyugalom, ami nem tűnik el, s nem jelenik meg. Bár nincs kívül a világon, a világi áramlások nem befolyásolják, bírja az önmaga feletti uralmat, hatalma van; ez az oka annak, hogy megismerése tiszta. Szabad a megkülönböztetéstől, mivel természete szerint nem formához kötött, s alapjaiban nem szétbomló. Az, hogy mindent megismer, annyit tesz, hogy e szét nem bomló, oszthatatlan szubsztancia annyi tevékenységgel ruházta fel magát, amennyi homokszem van a Gangesz partján, s ha minden jelenséget egyszerre észlelné, egy sem lenne, amelyet ne fogna fel. A Pradzsnjá-Gáthában ez olvasható:

"A Pradzsnjá nem tudva tud mindent,
A Pradzsnjá nem látva lát mindent."

* * *

5. - Van egy szútra, amelyik azt mondja, hogy ha az ember a "létező" és a "nemlétező" fogalmait mellőzni tudná a tapasztalásban, az maga lenne a megvilágosodás.

- Mikor elérjük a megtisztult tudat állapotát, ez olyasvalami, amire rá lehet mondani, hogy "létezik." Mikor pedig ebben az állapotban élünk,

mentesek maradunk minden "eléréstől", semmit sem ismerünk fel úgy mint "létezőt", s ebben az állapotban nem kelnek fel vagy folytatódnak a gondolatok, de még a hiányuk sem tudatosul, ílymódon nem ismerünk fel semmit nemlétezőnek. Ezért szól így az írás: "Nem a lét és nemlét fogalmai szerint tapasztalni..." A Szurangama-Szútra azt mondja: "A megismerések, mégha pozitív vélemények kialakulásához vezetnek is, mégiscsak az avidját eredményezik; annak felismerése, hogy nincsen semmi, ami tapasztalható lenne, - ez a Nirvána, ez a Megszabadulás."

* * *

6. - Mi az értelme annak, hogy "nincsen semmi, ami tapasztalható lenne?"

- Képesnek lenni arra, hogy úgy lássuk az embereket, a férfiakat és nőket, valamint a különféle jelenségeket, hogy közben szabadok maradunk a szeretettől és a gyűlölettől, éppen úgy, mint amikor nincs semmi közünk hozzájuk. Ez az, amit úgy nevezhetünk, hogy "nincs semmi, ami tapasztalható lenne."

- Tapasztalásról akkor beszélhetünk, ha a tapasztaló szemben áll azokkal a formákkal, amelyeket tapasztal. De beszélhetünk-e tapasztalásról abban az esetben is, ha semmi sem áll velünk szemben?

- Igen.

- Ha valamivel szembe kerülünk, ennek az lesz a következménye, hogy tapasztaljuk. De mi van akkor, ha az égvilágon semmi sem áll velünk szemben?

- Én most arról a tapasztalásról beszélek, amely független attól, hogy a tapasztalásnak van-e objektuma, vagy sem. Hogyan lehetséges ez? Nekünk inkább arra kell fordítanunk a figyelmün-

ket, hogy a tapasztalás természete szerint örök, mintsem arra, hogy a tapasztalás tárgyai jelen vannak-e, vagy sem. Így világossá válik az, hogy míg a tárgyak felbukkannak, illetve eltűnnek, a tapasztalás, természetét tekintve, nem ilyen, és ebben rokon az ember érzékszerveivel.

- Mikor valamire rátekintünk, létezik-e az illető tárgy objektív módon a tapasztalás szempontjából?

- Nem létezik.

- Amikor nem látunk semmit, létezik-e a tárgyak hiánya objektív módon a tapasztalás szempontjából?

- Nem, nem létezik.

* * *

7. - Mikor hangokat hallunk, a hallás működik, de vajon van-e hallás abban az esetben is, ha nincsenek hangok?

- Igen, van.

- Ha vannak hangok, beszélhetünk hallásról, de hogyan tehetjük ezt abban az esetben, ha hangok nincsenek?

- Mi most egy olyan hallásról beszélünk, amely független attól, hogy vannak-e hangok, vagy nincsenek. Hogyan lehetséges ez? A hallás természete örök, és abban az esetben is rendelkezünk a hallás képességével, ha hangok éppen nem hallatszanak.

- Ha ez így van, akkor ki vagy mi az, aki hall?

- A saját természetünk az, ami hall, és a belső felismerő az, aki tud.

- Erről, mint a Hirtelen Megvilágosodás Kapujáról, milyen tanítás beszél, mi a célja és lényege, mik a megnyilvánulásai?

- Tartózkodni a tudatfolyamatoktól (nien) - így szól a tanítás, a helytelen gondolatok föl-

számolása a célja, a tisztaság a lényege, és a bölcsességben nyilvánul meg.

- Mint már említetted, a róla szóló tanítás azt mondja: tartózkodni a gondolkodástól (nien). De eddig még nem vizsgáltuk meg a dolog értelmét. Mi van akkor, ha képesek vagyunk a gondolkodástól való tartózkodásra?

- Nem a gondolkodástól kell tartózkodni, hanem a helytelen gondolkodástól.

- Mi a helytelen és a helyes gondolkodás?

- A létező és a nemlétező fogalmaiban való gondolkodás helytelen gondolkodást, ezek elkerülése pedig helyes gondolkodást eredményez. Hasonlóképpen, a jó és rossz fogalmaiba rögzült gondolkodás helytelen gondolkodás. S ugyanez az elv érvényesül az összes más ellentét esetében is: bánat és öröm, kezdés és befejezés, elfogadás és elvetés, ellenszenv és rokonszenv, szeretet és gyűlölet - ezek mind a helytelen gondolkodás eredményei. Az ilyen kategóriáktól tartózkodó gondolkodást viszont joggal nevezhetjük helyes gondolkodásnak.

- Hogyan lehetne még megragadhatóbban meghatározni a helyes gondolkodást?

- A helyes gondolkodás annyit tesz, hogy a gondolatok egyedül a Bódhira (a Megvilágosodásra) irányulnak.

- A Bódhi valami megragadható dolog?

- Nem, nem az.

- Hogyan lehet akkor kizárólag a Bódhiről gondolkodni, ha az nem megragadható?

- A Bódhi csak puszta megjelölés, amellyel egy valójában megragadhatatlan dolgot jelölünk, ami azonban soha nem is létezett, és soha nem is lesz elérhető. Megragadhatatlansága folytán nem gondolható el, így csak ez a fajta nemgondolkodás nevezhető a Bódhiről való gondolkodásnak, - és

ebben az esetben a gondolkodás sehol sem tartózkodik. A "nem gondolkodni semmiről" kifejezés olyan, mint a nem-gondolkodás különböző fajtái, amiket az előbb említettünk. De a nevek csak bizonyos körülmények esetében alkalmazhatóak megfelelő eredménnyel, miután egy olyan szubsztancia különböző arcai, amiben nem létezik a megosztottság és a megkülönböztettség. Egyszerűen: a tudatosságban lenni, ami nem tartózkodik sehol, mert gondolkodás nélküli. Aki pedig ezt az állapotot eléri, magától értetődően szabad.

* * *

8. - Mi az értelme annak, ahogyan a Buddhák cselekednek?

- Ezek valójában a cselekedetektől való tökéletes tartózkodás eredményei, ilymódon ezeket a cselekedeteket helyeseknek és szenteknek kell tartanunk. E dolog igen hasonlít az előző témánkhöz. A cselekvőt ebben az esetben sem befolyásolja, hogy a dolgok valójában vannak-e vagy nincsenek, nem befolyásolja gyűlölet vagy szeretet, vagy a többi ilyesmi. A Kolostori Szabályzatok Nagy Koángyűjteménye azt mondja: "A szentek nem úgy cselekszenek, mint más létezők, aminthogy a többi létező sem úgy cselekszik, mint a szentek."

* * *

9. - Milyen a helyes tapasztalás?

- Helyesen tapasztalni, ez annak a tapasztalását jelenti, hogy nincs semmi, amit tapasztalni kellene.

- Mit jelent ez?

- Azt jelenti, hogy bár az ember érzékeli a jelenségek minden fajtáját, azok nem ejtik rabul, aminthogy a gyűlölet vagy a szeretet gondolata sem kel fel a szívében. Ennek az állapotnak a megvalósítója a Buddha-szem birtokosává vált, ami

éppen ezt jelenti, és semmi mást! Ha azonban a különböző jelenségek látványa szeretetet vagy gyűlöletet ébreszt benned, ha úgy tapasztalod őket, mintha önálló objektív léttel bírnának, ez azt jelenti, hogy ugyanolyan szemed van, mint a többi közönséges embernek, s valóban, a közönséges emberek nem rendelkeznek másféle látással. És ugyanez a helyzet a többi érzékszervvel is.

* * *

10. - Az előbbi esetben, amikor azt mondtad, hogy a bölcsesség az működés, mit kell a bölcsesség alatt érteni?

- Azt a tudást jelenti, hogy a kettősségek (szembenállások) kiüresítése a megszabaduláshoz vezet, míg ha e dolgot figyelmen kívül hagyjuk, soha sem fogjuk elérni a Megszabadulást. Ez az, amit bölcsességnek nevezünk, azaz a jó és rossz tudását értjük alatta. Egy másik neve: a lényeg működésének tudása. Felismerve a kettősségek látszólagos voltát, ez az a bölcsesség, ami magába foglalja a lényegét, és ez hozza létre annak tudását, hogy megérteni azok ürességét, a Megszabadulást jelenti, ehhez nem fér kétség. Ez az, amit működés alatt értünk. Az ellentétek ilyenfajta látszólagosságáról beszélve az olyan viszonylatok nemlétezésére utalunk, mint a "van" és a "nincs", a szeretet vagy a gyűlölet, a rossz vagy a jó, és így tovább.

- Mi lehet a kapu a mi iskolánkba való belépéshez?

- A dánapáramitá.

- A Buddha szerint a Bódhiszattva-ösvény hat páramitát foglal magába. Mi az oka annak, hogy te csak egyet említesz? Fejtsd ki kérlek, mi az oka annak, hogy ez az egy is elég a bejutáshoz!

- A káprázatban szenvedő emberek nem képesek

megérteni, hogy a másik öt páramitá a dánapáramitából ered, és ennek megvalósítása a többi megvalósításához vezet.

- Miért hívják dánapáramitának?
- A "dána" annyit tesz, hogy "felhagyás".
- Mivel való felhagyás?
- Az ellentétek kettősségével való felhagyás.
- Mit jelent ez?

- Ez a teljes felhagyását jelenti az olyan ellentétes fogalmaknak, mint a jó és rossz, a létező és nemlétező, a szeretet és gyűlölet, az üresség és nem-üresség, az összpontosítottság és nem-összpontosítottság, a tisztaság és tisztátalanság. Ezeknek a felhagyásával olyan állapotba jutunk, ahol eme ellentéteket ürességnek látjuk. A dánapáramitá igazi gyakorlása maga után vonja ennek az állapotnak az elérését, anélkül, hogy ilyen gondolat keletkezne: "most már látom, hogy a kettősségek üresek!", vagy: "íme, felhagytam már mindezekkel!" Úgy is mondhatnánk, hogy ez nem más, mint egyszerre való elvágása a számtalan egyidejűleg ható oknak, s ha ez az elvágás megtörténik, az nem más, mint a Dharma-természet üressé válása, ami azt jelenti, hogy a tudat a nem-tartózkodás állapotába kerül. Ha ez az állapot egyszer eléretett, nincs egyetlen jelenség sem, amit az ember megkülönböztethetne. Miért? Mert az igazi természetünk anyagtalan, és nem tartalmaz különálló jelenségeket. Ez az egyetlen valóság, a Tathágata csodálatos formája. A Gyémánt-Szútra azt mondja: "Az, aki lemondott az összes jelenségről, Buddhának nevezhető."

- A Buddha azonban hat páramitáról beszél, miért mondod tehát, hogy a többi ennek az egynek az eredménye? Magyarázd meg kérlek!

- A Brahma Kérdései Szútrában ez található: "Az idősebb Dzsálavidjá Brahmával beszélgetve így

szólt: A Bódhiszattvák az összes tisztátalanság felszámolásával beteljesítik a dánapáramitát, ami a teljes lemondásként is ismeretes, semmi sem csábítja el őket. Így beteljesítik a sílapáramitát, ami a tapasztalatok megfigyeléseként is ismeretes, vagyis az előírásoknak megfelelően élnek, semmi sem tud kárt okozni nekik. Így beteljesítik a ksántipáramitát, a türelem gyakorlását, vagyis önmegtartóztatásban élnek, (3.) nem kötődnek semmihez. Így beteljesítik a vírjapáramitát, a buzgalom gyakorlását, vagyis állhatatosak a kintartásban. Nem tartózkodnak sehol, így beteljesítik a dhjnapáramitát, vagyis gyakorolják a dhjánát és a számádhit. Nem használják a beszédet, ha az nem helyénvaló, így beteljesítik a pradzsnjapáramitát, vagyis gyakorolják a bölcsességet. Ezt együtt a "hat módszernek" nevezzük." Beszéljünk most a hat módszerről egy más módon, ami azonban pontosan ugyanezt jelenti. - Az első magával hozza a lemondást, a második az (érzékelésnek, az érzeteknek, stb.) a fel-nem-merülését, a harmadik a nem-gondolkodást, a negyedik a formáktól való távolmaradást, az ötödik a nem-ragaszkodást, a hatodik a könnyű beszédbe való bele-nem-feledkezést. Különböző nevekkkel illetjük a hat módszert a pillanatnyi szükség miatt, de amikor tisztába kerülünk azzal a csodálatos lényeggel, amelyik bennünk van, arra fogunk rájönni, hogy nincs különbség közöttük. Ha a lemondás legegyszerűbb aktsa révén megértenéd magát a lemondást, *mindenről* le tudnál mondani; és utána sohasem kelne fel többé semmi. Azok, akik útjukat veszítették, s nincs intuitív tudásuk erről, csak azok beszélnek módszerekről, megkülönböztetve az egyiket a másiktól. Csak a bolondok merülnek el a módszerek sokaságában, amelyek életről-életre a körforgáshoz láncolják őket. Én csak arra buzdít-

lak titeket, tanítványok, hogy a lemondás útját járjátok, semmi mást. Csak ez fogja elhozni számotokra a tökéletességet, nem pedig a többi páramiták, sem pedig a számtalan különböző dharmá (itt: módszer).

* * *

11. - Mi a "gyakorlás hármasság módszere egyazon szinten", és mit jelent az, hogy "egyazon szinten megvalósítani"?

- Ez a három a tanítás (vinaja), a koncentráció (djhána) és a bölcsesség (pradzsnjá).

- Kérlek, fejtsd ki ezeket egytől-egyig!

- Maga a tanítás szeplőtelenül tiszta. A koncentráció a tudat olyan háborítatlan állapotát jelenti, amelyet nem ingathat meg külső körülmény. A bölcsesség a tudatnak azt a nyugodtságát jelenti, amelyet nem zavar meg még e nyugodtság tudata sem, tisztaságát nem szennyezi be egyetlen, a tisztaságra vonatkozó, gondolat sem. Az olyan ellentétpárok közül, mint jó és rossz ketőssége, különbséget tudsz tenni, de nem esel áldozatává ennek. Ezen az úton érhető el a tökéletes nyugalom és a kötöttségektől való megszabadulás. Továbbá, ha felismerted azt, hogy a tanítás, a koncentráció és a bölcsesség megegyezik abban, hogy egy a szubsztanciájuk, ugyanaz a megragadhatatlanság, és azt, hogy ezek nem elválaszthatóak, tehát egyek, - világossá válik, hogy a "gyakorlás hármasság módszere" miért egyazon szinten valósítható meg.

* * *

12. - Mikor a tudat a tisztaság állapotában van, mi az oka annak, hogy mégisincs e tisztaság által megbilincselve?

- Ha a tisztaság állapotát elérve tartózkodsz az olyan gondolatoktól, hogy: "íme, tudatom a

tisztaság állapotában van!", akkor nem lehet megbilincseltségről sem beszélni.

- Ha a tudat az üresség állapotában van, nem vonja-e ez maga után az ürességhez való kötődést?

- Amennyiben azt gondolnád, hogy tudatod az üresség állapotában nyugszik, ez valóban egyfajta kötődést jelentene.

- Mikor a tudat eléri a nem-tartózkodás állapotát, és megmarad ebben, nincs-e szó ebben az esetben valamiféle kötődésről a nem-tartózkodás állapotához?

- Addig, amíg tudatodat kizárólag az ürességre összpontosítod, nem létezik semmi, amihez önmagadat köthetnéd. Ha igazán meg akarod érteni a nem-tartózkodó tudatot a meditációban, csak az éppen jelenlévő állapottal légy tisztában, de ne megítélés vagy mérlegelés révén, - kerülnöd kell az olyan fogalmakban való értékelést, mint jó és rossz, vagy bármi hasonló. Akármilyen is a múlt, az már elmúlt, ne ítéld fölötte! Ha erre gondolsz, a múlt megszűnik magától; azt lehet mondani, hogy nincs többé múlt. Miután pedig a jövő még nem következett be, ne irányítsd reményeid és vágyaid ebbe az irányba. Ha erre gondolsz, az megszűnik magától; azt lehet mondani, hogy a jövő nem létezik. Akármilyen is a jelen, most itt van. Légy tisztában a semmihez sem kötődéssel abban az értelemben, hogy ne léphessen be a tudatodba a bármi iránt is való szeretet vagy gyűlölet. Ilymódon, mikor erre gondolsz, a jelen megszűnik létezni; azt lehet mondani, hogy a jelen nem is létezik. Amikor nem ragaszkodsz semelyikhez sem a három közül, azt lehet mondani, hogy nem léteznek.

Ha elméd elkalandozna, ne kövesd, ezáltal az elkalandozás magától elmarad. Ha az elméd valahol el akarna időzni, ne kövesd őt oda, és ne időzz

vele, így az önként felhagy az ilyen helyek keresésével. Ezáltal birtokosává válsz egy nem-tartózkodó tudatnak, - vagyis egy olyan tudatnak, ami a nem-tartózkodás állapotában tartózkodik. Ha teljesen tisztába kerülsz magadban a nem-tartózkodó tudattal, fel fogod fedezni, hogy csak a tartózkodás jelensége létezik, és nincsen semmi, ami "tartózkodó" vagy "nem-tartózkodó" lenne. A nem-tartózkodó tudattal kapcsolatos tudat azt jelenti, hogy tiszta tapasztalással bírsz saját önvalódról, más szavakkal saját természetedről. A tudat, ami sehol sem tartózkodik, Buddha-tudat, annak a tudata, aki már felébredett: Bódhi-tudat, nem-cselekvő tudat. Ez egyben annak az átlátását is jelenti, hogy a jelenségek nem bírnak valóságos léttel, ez az, amit a szútrák úgy neveznek, hogy a nem-cselekvés türelemmel átítatott megvalósítása. Ha még nem valósítottad meg, türelemmel kell törekedned, nem kímélve fáradságot. S amikor erőfeszítéseidet siker koronázza, eléred a belülről jövő megértést, ami feloldja a tudatnak azt a kényszerét, hogy bárhol is tartózkodjon. Ez azt jelenti, hogy a tudat szabad a valóságtól és a nem-valóságtól egyaránt. A vonzódás és taszítódás által kimozdított tudat csalódás áldozata, csak az olyan bír valósággal, amely mindkettőtől szabad. Ebben az állapotban a szembenállások megmutatják üres mivoltukat, ami által megvalósul a Szabadság és a Felébredés.

* * *

13. - Az erre irányuló erőfeszítést csak akkor gyakoroljuk, ha meditációban ülünk, vagy akkor is, ha járkálunk?

- Mikor az imént törekvésről beszéltem, ez természetesen nem korlátozódott a meditáció idejére, hanem ha sétálsz, állsz, ülsz, fekszel

vagy bármi mást csinálsz, ezalatt is állandó, megszakítás nélküli, törekvésben kell lenned. Ez az, amit állandó időzésnek nevezünk (ebben az állapotban).

* * *

14. - A Vaipula-Szútra beszél a Dharmakája öt állapotáról. Az első az Abszolútum-Dharmakája, a második az Érdem-Dharmakája, a harmadik a Dharma-természet-Dharmakája, a negyedik a Végtelen Megnyilvánulás-Dharmakája, az ötödik az Üresség-Dharmakája. Ezek közül melyikhez tartozik a saját testünk?

- Aki felismeri, hogy a tudat örökkévaló és múlhatatlan, az birtokolja a Dharma-természet-Dharmakáját. Aki felismeri, hogy a számtalan jelenség mind a tudatból származik, az birtokolja a az Érdem-Dharmakáját. Az, aki felismeri, hogy a tudat nem tudat, birtokolja a Mindenség Igaz Természete-Dharmakáját. Az, aki képes arra, hogy vezesse a lényeket egyéni befogadóképességüknek megfelelően a megtéréshez, az birtokosa a Végtelen Megnyilvánulás-Dharmakájának. Az, aki megérti, hogy a tudat forma nélküli és megragadhatatlan, birtokosa az Üresség-Dharmakájának. Ha tisztában vagy ezen dolgok értelmével, ennek következtében azt is tudod, hogy nem létezik semmi, ami elérhető lenne. Annak felismerése, hogy nincs semmi elérhető és megragadható, - a Buddha-Dharma-Dharmakájához vezet. Aki azt hiszi, hogy ezt elérheti azzal, hogy valamit megszerez vagy megtart, csak egy öntelt, pimasz fickó lehet, akinek téves nézetei és téves hite van. A Vimálakírti-Nirdésa-Szútra: "Sáriputra egy dévakanjánál érdeklődött: Mi az, amit legyőztél? Mi ad szavaidnak ekkora erőt? Mire a dévakanjá így válaszolt: Az, hogy (a) semmit (sem) győztem le, tett

képessé engem ennek az állapotnak az elérésére." A Buddha-Dharma szerint az az ember, aki legyőzi és eléri a dolgokat, tele van önteltséggel.

* * *

15. - A szútrák nemcsak a szamjak-szambódhiról beszélnek, hanem egy Csodálatos Megvilágosodásról is, ami az előbbin túlmutat. Fejtsd ki kérlek ezeket a fogalmakat!

- A szamjak-szambódhi a forma és üresség egységének a megvalósítása. A Csodálatos Megvalósítás az ellentétek hiányának megvalósítása. Úgy lehetne ezt az állapotot érzékeltetni, mint sem nem Megvilágosodást, sem nem nem-megvilágosodást.

- Valóban különbözik-e a Megvilágosodásnak e két fajtája, vagy sem?

- Ezeket a neveket csak a megfogalmazhatóság miatt használjuk időlegesen, hiszen amit ezek a fogalmak fednek, lényegét tekintve egy. Nem két különböző dologról van szó, nem kettős a természete. Ez az egység és hasonlatosság jellemez *minden* jelenséget, legyen szó bármiről.

* * *

16. - Mi az értelme a Gyémánt-Szútra azon fejezetének, amelyik azt állítja, hogy "ha abszolút semmink sincsen, ami szavakkal leírható volna, - ezt nevezzük a Dharma hirdetésének"?

- A Pradzsnjá egy szubsztanciája az abszolút tisztaságnak, nem ragad meg egyetlen dologon sem. Ez az értelme annak, hogy "nem létezik semmi, ami szavakkal leírható volna". Mégis ez az anyagtalan és mozdulatlan Pradzsnjá képes bármiféle tett véghezvitelére, - e tettek megszámlálhatatlanok, mint a homokszemek a Gangesz Partján. Nem létezik semmi, amit ne értene meg, - ebből következnek ezek a szavak: "a Dharma hirdetése". Ezért van írva: "Nem létezik semmi, ami szavakkal le-

írható volna. - Ezt nevezzük a Dharma hirdetésének."

- (Szintén a Gyémánt-Szútra írja:) Ha egy erényes férfi vagy nő kitartó, tanulmányozza és recitálja a szútrát, s emiatt mások megvetésének lenne kitéve, ez az ember, ha egyébként baljós végzetre lenne is kárhóztatva a múltban elkövetett bűnei miatt, most e karmikus bűnei felszámoltatnak az emberek megvetése révén, és az illető eléri az Anuttara-szamjak-szambódhit." Fejtsd ki ezt kérlek!

- E dolog hasonlít annak az embernek az esetéhez, aki nem talált megvilágosodott Gurut, így folytatja a gonosz karma halmozását, olyannyira, hogy tiszta eredeti tudatát elkábítja a három mérreg, belefulladás a sötét tudatlanságba, nem tudja magát megmutatni, - ez az oka annak, hogy részese az emberek megvetésének. Ám éppen azért, mert csak megvetést kap az emberektől, ez felkeltheti a vágyat benne a Buddhák Útjának megkeresésére, és ezáltal tudatlansága meg fog szűnni, a három mérreg megszűnik termelődni, az eredeti tudat ismét teljes csillogásában előtűnik. Gondolatainak kuszasága attól kezdve megszűnik, a benne levő gonoszság kipusztul. Az őt ért megvetés vezette a tudatlanság felszámolásához, a gondolkodás zavarodottságának megszüntetéséhez, s ennek egyenes következményeként a Felébredéshez.Ézért olvashatjuk azt, hogy a Bódhi elérhető bármelyik pillanatban, ha tudatunk fel van készülve ennek a lehetőségére, még *ebben az életben*, és nem pedig a következő életekben.

- Szintén írva van, hogy a Tathágata ötfajta (szellemi) látással rendelkezik. Melyek ezek?

- A tapasztalásnak az a fajtája, ami a jelenségeket látja tisztának (itt: valóságosnak), Földi Látásnak nevezhető. Az a tapasztalás azonban,

ami a jelenségek lényegét látja tisztának, Égi Látásnak nevezhető. Hogy képesek vagyunk a legapróbb különbség megtételére is a környezetünket alkotó jelenségek között, éppígy jó és rossz között, úgy, hogy mégis teljesen érintetlenek maradjunk velük szemben, - ezt nevezik a Bölcsesség általi Látásnak. Annak megértése, hogy nem létezik semmi, ami megértéssel megközelíthető lenne, - ez a Dharma-Látás. Ha azonban nincs megértés, de semmi sem fekszik a megértés körén kívül, - ez a Buddha-Látás.

- Az írásokban az is áll, hogy van egy Nagy Szekér, és van egy Magasabb Szekér is. Melyek ezek?

- Az előbbi a Bódhiszattva-út, a második a Buddhák Útja.

- Hogyan érhetők el ezek?

- A Bódhiszattvák Szekerének eléréséhez ugyanazok az eszközök vezetnek, mint a Mahájánához. Ezt elérni, s azután olyan szabadnak maradni a nézőpontoktól átítatott gondolkodástól, hogy még az "eszköz" nézőpontja se létezzen a számodra, - ez olyan tökéletes kiegyensúlyozottság, hogy semmi más nem tehető hozzá, semmi nem vehető el belőle; ez az, amit Magasabb Szekérnek neveznek, ez a Buddhák Útja.

* * *

17. - A Maháparinirvána-Szútra azt mondja: "A Dhjána (ting) túlsúlya a Bölcsesség (huj) felett nem vezet ki az eredendő tudatlanságból, míg a Bölcsesség túlsúlya a Dhjána felett téves nézetek felhalmozódásához vezet. De amikor a kettő ugyanazon a szinten működik, ezt nevezzük Megszabadulásnak." Mit jelent ez?

- A bölcsesség képessé tesz a jó és rossz minden fajtája közötti különbségtételre, a dhjána

pedig azt jelenti, hogy bár képes vagy a különbségtételre, a dolgok mégsem váltanak ki belőled vonzódást vagy taszítódást, - ilyen értelemben működik egyazon szinten a dhjána és a pradzsnyá.

* * *

18. - A szútra ezt is mondja: "Nincsenek szavak, nincsen mit mondani, ez az, amit dhjánának neveznek." De lehet-e a dhjána meglétéről beszélni akkor is, ha éppen beszélgetünk?

- Ahogyan én a dhjánát értelmezem, mint utaltam rá, az örök dhjána nem ragadható meg a beszéd vagy a csönd által. Miért? A dhjána természete működik még akkor is, ha beszéddel vagy megkülönböztetések gyártásával van elfoglalva, mert hisz e megkülönböztetések és a beszéd is a dhjána körébe tartoznak. Hasonlóképpen, amikor az üresség állapotában lévő tudat a formák szemléletében elmerül, az üresség ezalatt is fennmarad, noha nem beszélünk és nem vagyunk a diszkurzivitás más módjaival elfoglalva. Ugyanez alkalmazható a látásra és a hallásra, az érzésre és a tudatosságra. Hogyan? Mert természetünk üres, és az is marad minden szituációban. Üres lévén szabad marad a ragaszkodástól. Ez az elfogulatlanság az, ami miatt a dhjána és a pradzsnyá egyidejűleg és egyazon szinten működik. Minden Bódhiszattva alkalmazza az üresség ily módon történő megvalósítását végső célja érdekében. Ezért szól így az írás: "Mikor a Dhjána és a Pradzsnyá egyazon szinten működik, megvalósul a Megszabadulás." Mondok még egy további példát, hogy kitisztuljon a dolog, feltámadjon benned a megértés, kétségeid pedig eltűnjenek. Nézzük csak a csillogó tükör esetét! Vajon az által, hogy visszaveri a tárgyakat, veszít-e valamit a csillogásából? Nem. De vajon miért van ez így? Mert változatlan, akár van je-

len tárgy, akár nincs, pusztán azért, mert sajátja a tükrözés képessége, függetlenül attól, hogy bármilyen érzékelés tapasztalható lenne. Ahol nincs érzékelés, ott nincs sem mozgás, sem a mozgás hiánya. Vagy vegyük a napfény példáját! Elhomályosodik-e a nap attól, hogy a földre árasztja a fényét? Nem. Vagy talán akkor homályosodik el, ha sugarai elkerülik a földet? Nem. Miért? Mert mentes az érzelmektől. Nem homályosodik el, ha sugarai érik a földet, de akkor sem, ha nem érik, s mindez annak köszönhető, hogy birtokában van a sugárzás képességének, anélkül, hogy azt érzetileg tapasztalná. A tükrözés (vagy sugárzás) a pradzsnjá körébe tartozik, a rendíthetetlen állhatatosság pedig a dhjána körébe. A pradzsnjá és a dhjána kiegyensúlyozása a Bódhiszattvák útja, ami képessé teszi őket a Szambódhi (a Legmagasabb Megvilágosodás) elérésére. Ezért van írva: "Mikor a Dhjána és a Pradzsnjá egyazon szinten működik, akkor beszélhetünk Megszabadulásról." Azonban, amennyiben érzékelésről beszéltem, ez az érzelmekre vonatkozott, nem pedig a szent érzékelésre.

- Mi a különbség közöttük?

- A közönséges érzelmek alatt a kettősségeket magába foglaló érzékelést értjük, míg a szent érzékelés a szembenállások kiüresedéséből fakad.

* * *

19. - A szútra azt mondja: "Ha a szavak és a beszéd ösvénye lezáratik, a tudati aktivitás is megszűnik." Mit jelent ez?

- A szavak és a beszéd felfedik a Dharma értelmét, de ha ez egyszer megtörtént, a beszédet el kell vetni. Az értelem anyagtalan, ami anyagtalan, az a Tao, a Tao pedig kifejezhetetlen. Innen van az, hogy "a szavak és a beszéd ösvénye lezáratik." Az, hogy "a tudati aktivitás is megszűnik", azt jelenti a Dharma aktuális megvaló-

sítottságának szempontjából, hogy további szemlélődés nem szükséges már. Ez azért van így, mert a nem-cselekvő meghaladta már a szemlélődés általános lehetőségeit. Nem-cselekvő lévén, a jelenségek számára kiüresedtek. Természetük üres, ha az őket előidéző okokat kitépjük, és ennek következményeképpen szűnik meg a tudati aktivitás.

* * *

20. - Mi az "Olyanság" (bhútatathatá)?

- Az Olyanság változatlanságot, állandóságot jelent. Miután a tudat változatlan (zsen-zsu), az Olyanság szóval jelöljük. S amint az közismert, a múlt összes Buddhája úgy érte el a Megvilágosodást, hogy összhangba hozta magát ezzel a változatlansággal. De ez a helyzet a jelenkor Buddháival, és ez lesz a helyzet a jövő Buddháival is. Minden megvalósítás beteljesülése ugyanaz a Megvilágosodás, s ennek az állapotnak az elérését nevezzük Olyanságnak. A Vimalakírti-Szútra azt mondja: "Így volt ez minden Buddha esetében, és így lesz Maitréja esetében is, és minden más élőlény esetében is." Miért? Mert a Buddha-természet örök és megszakítás nélkül önmagától létező.

* * *

21. - Az anyagi és nem anyagi (üresség-természetű), valamint a szent és közönséges azonos mivoltának tanítása megtalálható-e a Hirtelen Megvilágosodás doktrínájában is?

- Igen.

- Mit jelent az anyag és az üresség, a szent és a közönséges azonossága?

- Amíg a tudat szennyezett, az anyagi jelen van, amikor a szennyezettség már nincs jelen, a tudat anyagtalan. A beszennyezett tudat közönséges, a beszennyezetlen szent. Az abszolút önmagától létező, amiből következik az anyagi és az

anyagtalán azonossága. De miután az előbbi nem kikutatható, valójában anyagtalán. Itt a forma üresség-természetére az "anyagtalán" szót használjuk, de csak a forma megsemmisüléséből keletkező üresség értelmében. És hasonlóképpen használjuk az "anyagi" szót is az önmagában létező nem-anyagi természetének megértéséhez, de nem abban az értelemben, hogy az "anyagi" közönséges értelemben véve anyag lenne.

* * *

22. - Mi az a "kimeríthető" és mi az a "kimeríthetetlen", amire a szútra utal?

- A kettősségek üresség-természetének következtében, mikor a látás és a hallás nem foglal el további helyeket, nem akar terjeszkedni, - ebben mutatkozik meg kimeríthető volta. Kimeríthetetlensége pedig azt jelenti, hogy a nem-teremtett szubsztancia tevékenységei által egészül ki, amelyek megszámlálhatatlanok, mint a homokszemek a Gangesz partján. E tevékenységek minden szükségletre reagálnak (a lények szükségleteire) anélkül, hogy ettől maga a szubsztancia a legkisebb fogyatkozást is elszenvedné. Ilyen értelemben beszél a szútra kimeríthetőségről és kimeríthetetlenségről.

- A kimeríthetőség és a kimeríthetetlenség valójában megegyező vagy különböző dolgok?

- Lényegük ugyanaz, de a beszéd szempontjából el kell választani őket.

- Ha a lényegük megegyező, miért kell őket a beszédben különválasztani?

- Az "Egység" a beszéd lényege, ily módon a beszéd e lényeg tevékenysége, ami alkalmazkodik a körülmények kívánságaihoz. Ezért van az, hogy bár ugyanabból a lényegből származnak, különválasztva kell beszélni róluk. Hasonlíthatjuk ezt ahhoz, hogy bár fenn az égen csak egyetlen nap

világít, fényét visszatükrözik a különböző, vízzel telt edények, így módon minden edénynek megvan a maga "napja", minden "nap" hiánytalan a maga mivoltában, és megegyezik az égen lévő nappal. És ezek a napok, bár külön léteznek, mégis ugyanabból a szubsztanciából származnak, de az edények különböző volta miatt különválasztva kell beszélni róluk. Ezért illetjük ugyanannak a szubsztanciának különféle megnyilvánulásait különféle módon. Ezenfelül, bár minden egyes nap tökéletes és hiánytalan egész, az égen lévő nap létük által nem szenved kárt, nem fogyatkozik meg, - innen a kimeríthetetlen jelző.

- A szútra beszél arról, hogy "nem keletkezett és nem szűnik meg létezni". A dharmák (itt jelenségek) mely fajtájára érvényes ez?

- Ez annyit tesz, hogy egészségtelen jelenség nem születik meg, egészséges pedig nem szűnik meg létezni.

- Melyek az egészséges és egészségtelen jelenségek?

- A ragaszkodással terhelt és "szivárgó" tudat egészségtelen, az ezektől mentes tudat egészséges. Ha a tudat nem szennyezett és nem "szivárgó", csak abban az esetben nem keletkezhet egészségtelenség. Amikor a szennyezetlen és szivárgásoktól mentes állapot eléretett, az a tisztaság állapota, amely tökéletes és csillogó, - egy örök és mélységes, soha el nem múló nyugalom állapota. Ez az, amit meg nem szűnő, egészséges jelenség alatt érteni kell, és ez magyarázza egyben a "nem keletkezik, és nem szűnik meg létezni" kifejezést is.

* * *

23. - A Bódhiszattva-szabályokban ez áll: "Mikor az érző lények betartják (megvalósítják) a Buddha-előírásokat, belépnek a Buddhaság állapotá-

ba, - mely állapot maga a Tökéletes Megvilágosodás, és ezáltal a Buddhák egyenes leszármazottjává válnak." Mit jelent mindez?

- A Buddha-előírások a tudat tökéletesen tiszta állapotát jellemzik. Ha valaki a tiszta-ság útját kezdi el járni, ezáltal eléri, hogy tudata mozdulatlan tud maradni a különböző érzékek által közvetített dolgoktól. Erre az emberre azt mondhatjuk, hogy a Buddha-előírások megvalósítója. Minden Buddha egészen a mai napig ezt az érzékektől ki nem mozdított tudati tisztaság útját járta, ez tette őket képessé a Buddha-állapot elérésére. Napjainkban, ha valaki belevág ennek megvalósításába, "érdeme" megegyezik a Buddhákéval, így azt lehet mondani, hogy be fog lépni a Buddha-állapotba. A Megvilágosodás, amit így elér, pontosan olyan, mint a Buddha Megvilágosodása volt, úgyhogy igaz az az állítás, hogy az ilyen ember állapota megegyezik a tökéletes Megvilágosodás állapotával. Valóban fia ő a Buddháknak, tiszta tudata bölcsességet nemz. Neki, mivel tudata tiszta, kijár a Buddhák Fia, vagy a Buddha-utód elnevezés.

* * *

24. - Melyik előzte meg a másikat, a Buddhaság, vagy a Dharma? Ha a Dharma született volna meg előbb, hogyan lett volna képes a Buddha azt hirdetni, ha viszont a Buddha volt előbb, mely tanítás volt az, ami őt a megvilágosodáshoz vezette?

- Egy szempontból a Buddhák előzték meg a Dharmát, más szempontból éppen fordítva áll a helyzet.

- Hogyan lehetséges ez?

- Ha a Nem-cselekvő Dharmára gondolsz, úgy az megelőzte a Buddhákat, de ha a leírt vagy ki-mondott Dharmára gondolsz, ez esetben a Buddhák

voltak előbb, a Dharma csak követte őket. Hogyan lehetséges ez? Mert minden Buddha a Nem-cselekvő Dharma által érte el a Buddha-állapotot, ebben az értelemben a Dharma megelőzte őket. Amint a szútra mondja: "a Dharma minden Buddhák tanítója"; de nem volt az addig, míg el nem érték a Buddha-állapotot, és először hozzá nem kezdtek a Szútrák Tizenkettes Felosztásának kifejtéséhez a szenvedő lények megszabadításának érdekében. Mikor pedig ezek a szenvedő lények követték és gyakorolták az előző Buddhák által hirdetett Dharmát, ezáltal elérték a Buddha-állapotot, - ez pedig azt bizonyítja, hogy a Dharma megelőzte a Buddhát.

* * *

25. - Mit jelent az, hogy "előrehaladottság a Tanításban, de nem az Átadásban"?

- Ez azokra vonatkozik akiknek szavai eltérnek tetteiktől.

- És mit jelent az, hogy "előrehaladottság a Tanításban és Átadásban egyaránt"?

- Ez azokra vonatkozik, akiknek szavait tetteik hirdetik.

* * *

26. - Mit jelent az, hogy "el nem ért elérhető", és "elért elérhetetlen"?

- Az "el nem ért elérhető" azt jelenti, hogy a beszéd nincs alátámasztva a tettek által, az "elért elérhetetlen" pedig azt jelenti, hogy a tettek véghez viszik azt, ami a beszédben elérhetetlennek látszott. És mikor mind a tettek, mind a beszéd elérik a célt, az a "tökéletes elérés", vagy a "kettős elérés".

* * *

27. - Kérlek, fejtse ki a két állítást: A Buddha-Dharma nem semmisíti meg a világot (világi:

ju-vej, cselekvéssel bírás), de nem is merül bele a transzcendensbe (transzcendens: vu-vej nem-cselekvés).

- Az első azt jelenti, hogy a Buddha nem utasított vissza semmit az érzékelhető jelenségek köréből attól a pillanattól kezdve, hogy a törekvésre elhatározta magát, addig, míg el nem érte a Megvilágosodást a Bódhi-fa tövében, és amíg be nem lépett a parinirvánába a kettős Sála-fa alatt. Ez jelenti a "világi meg nem semmisülését". A másik állítás pedig azt jelenti, hogy a tudat, bár elérte a tudatfolyamatok megszűnésének állapotát, ezt sohasem tekintette "elérésnek", habár elérte az anyagtalan és nem-cselekvő Bódhit és a Nirvánát, soha nem tekintette ezeket az állapotokat úgy, mint az elértég bizonyítékait. Ez jelenti azt, hogy nem merült bele a transzcendensbe.

* * *

28. - Valóban létezik a pokol?

- Létezik is, meg nem is.

- Hogyan lehetséges ez?

- Úgy, hogy gondolataink sokféle gonosz karmából épülnek fel; ez a pokol. De miután az emberi természet végső fokon üres, azok számára, akiknek gondolatai mentesek a ragaszkodástól, nem létezik pokol.

- Vajon azok, akik gonosz, helytelen dolgot cselekszenek, birtokában vannak-e a Buddha-természetnek?

- Igen, birtokában vannak.

- Ha birtokában vannak e természetnek, vajon ez velük együtt belép a pokolba?

- Nem, nem lép be.

- De akkor, ha ők a pokolban vannak, hol van a Buddha-természetük?

- Szintén a pokolban van!

- Ha ez így van, mialatt alávetik magukat a ragaszkodásnak, vajon a Buddha-természetük is részesül ebben a lefokozódásban?

- Nem. Annak ellenére, hogy a Buddha-természet velük van a pokolban, az egyének azok, akik szenvednek. A Buddha-természet végső fokon túl van azon, hogy lefokozódhatna.

- Mégis, ha együtt lépnek be, hogyan lehet, hogy a Buddha-természet nem szenved?

- A szenvedő lények csak a formát birtokolják, s a forma alá van vetve a kialakulásnak és a pusztulásnak. (4.) A Buddha-természet viszont forma nélküli. Forma nélküli lévén anyagtalan, ami az Üresség lényegi természete, ily módon pedig elpusztíthatatlan. Ha valaki tűzbe vet egy halom rőzsét, a rőzse szenved kárt, nem pedig a tűz. Ebben a példában a tűz szimbolizálja a Buddha-természetet, a rőzse pedig a szenvedő lényeket jelenti. Ezért van írva: "Együtt lépnek be, de nem szenvednek együtt."

* * *

29. - Az idézet szerint: "Alakítsd át a tudatosság nyolc állapotát (5.) a négy Buddha-bölcsességé, kösd össze a négy Buddha-bölcsességet, hogy az Trikáját alkosson!" A nyolc tudatállapot közül melyek állnak össze Buddha-bölcsességé, illetve melyik az, amelyik maga is Buddha-bölcsességé válhat?

- A látás, a hallás, a szaglás, az ízlelés és a tapintás a tudatosság öt állapota, amelyek együttesen adják a Tökéletes Bölcsesség formáját. Az intellektus, vagyis a hatodik állapot, magában válik a Mélységes Észlelő Bölcsességé. A megkülönböztető éberség a hetedik állapot, egyedül válik az Egyetemes Bölcsességé. A tudatosság tárháza, vagyis a nyolcadik állapot, egyedül válik a Nagy Tükör Bölcsességé.

- Ezek a bölcsességek valóban különböznek?
- Lényegük megegyezik, de különböző nevekkal illetjük őket.

- Mégis, ha lényegükben azonosak, mi okozza azt, hogy neveikben különböznek? Vagy ha megengedjük, hogy e nevek a körülmények függvényében változzanak, mi az a szubsztancia, amelyet a Nagy Tükör Bölcsességnek nevezünk?

- Az, ami teljesen üres, nyugodt, csillogó és rendíthetetlen, az a Nagy Tükör Bölcsesség. Az, ami képes szembenézni a szennyezettségekkel anélkül, hogy szeretet vagy gyűlölet kelne fel benne, és az, ami feltárja az efféle kettősségek természetét, az az Egyetemes Bölcsesség. Az, ami felöleli az érzékszervek területeit egy felülmúlhatatlan képességgel, könnyedséggel és függetlenül minden mástól, anélkül, hogy gondolatok tömegét keltené fel, az a Mélységes Észlelő Bölcsesség. Az, ami képes átalakítani az összes érzékelést egy helyes érzékeléssé a környezetükre reagáló működésükkel egyetemben, amely mentes a szembenállások kettősségétől, az a Tökéletes Bölcsesség.

- Amikor a négy Buddha-bölcsesség összekötődik a Trikája formájában, melyek egyesülnek közülük a test kialakulásához, és melyekből lesz maga a test?

- A Nagy Tükör Bölcsesség egyedül alakul át Dharmakájává. Az Egyetemes Bölcsesség egyedül alakul át Szambhógakájává. A Mélységes Észlelő Bölcsesség és a Tökéletes Bölcsesség együttesen alkotják a Nirmánakáját. E három test (kája) csak neveiben különböző, azért, hogy a nem megvilágosodott emberek tisztábban lássanak. Akkor, ha az alapvető lényegét egyszer már felismertük, nem lesz többé három test a különböző igényekre válaszoló különböző funkciókkal. Miért? Lényegü-

ket és természetüket tekintve formátlanok, megjelenésüket tekintve alapvetően állandótlanok, ez azonban egyáltalán nem valóságos alapjuk.

* * *

30. - Mit jelent felfogni az igazi Buddha-káját?

- Ez annyit tesz, hogy az ember egyáltalán nem vágyakozik arra, hogy bármit létezőként vagy nemlétezőként fogjon fel.

- Milyen gyakorlati értelme van ennek a meghatározásnak?

- A "létező" csak egy meghatározás, ellentétben a "nemlétezőnek", és fordítva. Hogyha elfogadod (valamire vonatkozóan) az első nézőpontot érvényesnek, a másik tarthatatlanná válik. Hasonlóan, a nemlétezés nézőpontján kívül hogyan lehetne értelme a létezés nézőpontjának? A két dolog kölcsönösen függ egymástól, egyaránt a keletkezés és elmúlás birodalmába tartoznak. Csak az ilyen kettős felfogás elkerülésével válhatunk képessé a valódi Buddha-kája megpillantására.

- Ha a létezés és nemlétezés nézőpontjai érvénytelenek, hogyan lehetséges az, hogy a valódi Buddha-kája érvényességgel bír?

- Csak azért, mert kérdéseket tesz fel róla. Ha e kérdések nem hangoznának el, a Buddha-kája sem bírna érvényességgel. Miért? Vedd a tükör példáját: a dolgokkal szemben állva visszatükrözi őket, de ha nem áll előtte semmi, nem tükröz vissza semmit.

* * *

31. - Mit jelent az, hogy "nincs létező a Buddhán kívül"?

- Birtokában lenni egy olyan tudatnak, amely szabad a nézőpontok jövés-menésétől, amelynek nyugalma háborítatlan a körülvevő jelenségektől,

ily módon örökké üres és mozdulatlan marad,
- ez jelenti azt, hogy "nincs létező a Buddhán kívül."

* * *

32. - Mi az értelme a nem eviláginak? (6.)

- A világi! (7.)

- A nem evilágiról kérdeztelek, miért mondod azt, hogy a világi?

- A nem evilági egy meghatározás, ellentéte a világinak. Az utóbbi az értelmét az előbbiből nyeri. Ha az egyiket nem fogadod el érvényesnek, a másik is értelmét veszti. De ha a Valódi Nem Evilágiról beszélsz, úgy az nem tartozik sem a világihoz, sem a nem evilágihoz. Igen, a Valódi Nem Evilági ilyen. Miért? A Gyémánt-Szútra azt mondja: "Ha tudatuk meg is ragadja a Dharmát, még mindig ragaszkodnak az ego, a lét, az élet eszméjéhez, éppen úgy, mint amikor tudatuk az Adharmát ragadja meg. Ezért mi nem ragadjuk meg, és nem akarjuk megvalósítani sem a Dharma, sem az Adharma eszméjét." Ez a valódi Dharma megvalósítása. Ha megérted e tanítást, az lesz az igazi Megszabadulás, - ez valójában a Nem-kettősség kapujának az elérése.

* * *

33. - Mik az ismérvei a Középső Útnak?

- A szélsőségek jellemzik.

- A Középső Útról kérdeztelek, miért mondod, hogy a szélsőségek jellemzik?

- A szélsőségek csak a Középső Úttal ellentétes mivoltukban bírnak érvénnyel. Ha eleinte nem tartod érvényesnek a szélsőségeket, miből tudod levezetni a Középső Út nézőpontját? E Középső Út, amelyről szó van, először csak a szélsőségekhez való viszonyának révén használható. Ennélfogva joggal feltételezhető, hogy a "közép-

ső" és a "szélsőségek" létüket az egymástól való kölcsönös függésnek köszönhetik, és mindkettő múlandó. Ugyanez az elv érvényes a szkandhákra, - a formára, az érzékelésre, a felfogásra, az indíttatásokra és a tudatosságra.

* * *

34. - Melyek azok a dolgok, amelyeket az "öt szkandhának" nevezünk? (8.)

- A hajlandóságot, hogy megengedjük az untunkba kerülő formáknak, hogy beszennezzenek bennünket, és a tudatunkban felkelő formákat a forma szkandhájának nevezzük. Ez vezet ahhoz, hogy a Nyolc Szél teret nyerhet, ami által helytelen nézetek halmozódnak fel, s felkél az érzékelés. Ezt nevezzük az érzékelés szkandhájának. Ilymódon a megzavart tudat (egyéni érzékelésének megfelelő) tapasztalatokra jut, felkél a tapasztalás; ez az, amit a felfogás szkandhájának nevezünk. Ez vezet az ösztönzések, indíttatások felhalmozódásához (amelyek alapját a vonzódások és taszítódások képezik), ezt nevezzük az ösztönzések (vagy az akarat) szkandhájának. Ennek megfelelően az osztatlan szubsztanciában felkél a többesszámúság ideája, megszámlálhatatlan ragaszkodás alakul ki, ami által létrejön a téves tudatosság (vagy helytelen megértés), ezt nevezzük a tudatosság szkandhájának. Így lehet meghatározni az öt szkandhát.

* * *

35. - A szútra említést tesz róla, hogy a létezést huszonöt összetevő táplálja. Melyek ezek?

- Ez a megfogalmazás a jövőbeli inkarnációnkra utal, - vagyis a hat birodalomban való újraszületésre. A tudatunkat jelen életünkben betöltő zavarodottság miatt mi, szenvedő lények, teljesen kötöttek vagyunk a karma minden fajtája

által, és pontosan e karmikus helyzetnek megfelelően fogunk újraszületni. Innen az újraszületés fogalma. Léteznek azonban emberek, akik ebben az adott életben szánják el magukat a Felébredésre, s akik, örökre elhagyván a Három Világot, elérik az Újra-nem-születés állapotát, soha nem születnek újra. Ez magában foglalja a Dharmakája elérését a Buddhakája értelmében.

- Miben különbözik egymástól a létezés huszonöt összetevője?

- Alapjuk megegyező, nevüket azonban különböző funkcióikról nyerték, melyek huszonötféleképpen nyilvánulnak meg. Ez összefügg a tíz gonoszsággal, a tíz erénnyel és az öt szkandhával.

- Melyek a tíz gonoszság és a tíz erény?

- A tíz gonoszság (9.) a gyilkolás, a lopás, a kicsapongás, a hazugság, az érzéki beszéd, a rágalmazás, a durva beszéd, a sóvárgás, a düh és a téves létszemlélet. A tíz erény egyszerűen a tíz gonoszság ellentétéként vagy hiányként fogható fel.

* * *

36. - Nem sokkal ezelőtt beszéltél a gondolkodástól való tartózkodástól, de nem fejezted be a kifejtést.

- Ez annyit jelent, hogy ne merevítsd meg a tudatodat akár mire, akárhol; ellenkezőleg, teljesen vond vissza azt a téged körülvevő jelenségek világából. Ilymódon még a "valamire való törekvés" is elmarad; ez annyit jelent, hogy szemben a környezetet alkotó jelenségekkel, tudatod nyugodt és mozdulatlan marad. A gondolkodástól való tartózkodás jelenti valójában az igazi gondolkodást, míg a gondolatoktól való nem tartózkodás zavarodott gondolkodást eredményez; ez nem a helyes út. Hogy miért? A szútra azt mondja: "Ha arra tanítod az embereket, hogy a

hat üdvöt hozó gondolatban (10.) leljék örömu-
ket, ez annyit jelent, hogy arra buzdítod őket,
hogy helytelen úton gondolkodjanak." Ezt a hat
érdemdús gondolatban való gyönyörködést nevezzük
zavart gondolkodásnak, míg az ezektől való
tartózkodást igazi gondolkodásnak. A szútra ezt
mondja: "Ó, erényes, csak a nem-gondolkodás
Dharmájában tartózkodva szerezhethük meg ezt az
aranylő színompát, a Buddha-létnek e harminckét
jelét, mely sugárzó fényességet árasztva itatja
át az egész mindenséget." Ily kimeríthetetlen
érdemeket még a Buddhák sem képesek tökéletesen
leírni, hogyan tudná akkor a többi "szekér" kö-
vetője megtenni? Azok, akik elérik a gondolko-
dástól való megtartóztatottság állapotát, ter-
mészetükből adódóan képesek a Buddha-előírások
betartására, hat érzékszervük immár nem szennye-
zi gondolkodásukat. Ezt nevezik Belépésnek a
Buddhák Kincsházába, ami a Dharma Kincsháza
néven is ismeretes, és ami képessé tesz az ösz-
szes Buddhák Dharmájának a beteljesítésére. Ho-
gyan lehetséges ez? A gondolkodástól való tar-
tózkodás révén. Ugyanez a szútra mondja: "Minden
Buddha ennek a szútrának a teremtménye."

- Amennyiben tiszteletben tartjuk a gondol-
kodástól való tartózkodást, miféle jelentősége
lehet a Buddha-előírások betartásának?

- Érvényessége a gondolatok hiányából ered.
Hogyan lehetséges ez? Valamelyik szútra azt
mondja: "Minden dolog a nem-tartózkodás alapján
áll." És utána még ezt is mondja: "Vegyük a
csillogó tükör esetét, amely, bár nem tartalmaz
formákat, mégis képes láttatni a számtalan for-
mát. Miért van ez így? Csillogása (szeplőtlen
fényessége) révén képes visszaverni azokat." És
ti, tanítványok, ha tudatotokat tisztává teszi-
tek, ezáltal megszabadultok a téves gondolatok-
tól. A gondolatok zavarodottsága, melyet az "én-

ség" és a "másság" eszméi okoznak, el fog tűnni, és nem marad más semmi, csak a tisztaság (a szennyezettségektől való függetlenség), aminek következtében képesek lesztek egy határtalan érzékelésre. A Hirtelen Megvilágosodás azt jelenti, - felébredés még ebben az életben. Hogyan tudnám ezt megértetni veletek? Oroszlánkölyök, ami eredetileg, születése percétől fogva, igazi oroszlán, - ilyen az az ember, aki elhatározza, hogy a Hirtelen Megvilágosodást megvalósítja. Abban a percben, ahogy megvalósítja, belép a Buddha-állapotba, éppen úgy, ahogyan a bambuszrügyek szárba szökkennek tavasszal, és mielőtt a tavasznak vége lenne, a legcsekélyebb különbség nélkül hasonlatossá válnak az eredeti növényhez. Miért van ez így? Mert ezeknek az embereknek a gondolatait az üresség jellemzi. Hasonlóan, akik elhatározzák magukat a Hirtelen Megvilágosodás elérésére, egycsapásra megszüntetik téves gondolataikat, elenyészik az "énség" és a "másság" közötti különbség, ily módon bekövetkezik a tökéletes üresség és nyugalom, - ami által a Buddhákkal való hajszálig való azonosság megvalósul. Ezért van írva, hogy alapjában véve a legközönségesebb élőlények is szentek. Azok, akik magukra vállalják a Hirtelen Megvilágosodás megvalósítását, átlépik a létezés Három Birodalmát még ebben az életben. Amint egy szútra mondja: "Túllépni a világon annak legközepéből, és elérni a Nirvánát, még mielőtt leráztad volna magadról a szamszára körforgásának összevisszaságát." Ha nem alkalmazod a Hirtelen Megvilágosodás módszerét, hasonlatos vagy a sakálhoz, amely követi és utánozza ugyan az oroszlánt, de sohasem válik azzá, még világkorszakok százai vagy ezrei alatt sem.

- Vajon az abszolútum természete a teljes ü-

resség, vagy pedig egy nem valóságos üresség? Ugyanis, ha azt mondjuk rá, hogy nem teljesen üres, ez azt jelenti, hogy formával bír, ha viszont azt mondjuk, hogy teljesen üres, ez magában foglalja a kilobbantságot (a pusztát semmit). Amikor mi az, amire a szenvedő lények támaszkodhatnak a megvilágosodásukhoz vezető útjukon?

- Az abszolútum természete üresség és nem-üresség. Hogyan lehet ez? Az abszolútum csodálatos szubsztanciája nem bír sem alakkal, sem alakulással, így módon kikutathatatlan; ennél fogva üres. Azonban ez az anyagtalan, forma nélküli lényeg olyan megszámlálhatatlanul sok működéssel rendelkezik, mint amennyi homokszem van a Gangesz partján, amelyek hűsége reagálnak a körülményekre. Úgyhogy e lényeg jellemezhető úgy is, hogy nem-üresség. A szútra ezt mondja: "Ha megérted ezt az egyetlen pontot, a tízezer másik egycsapásra kitisztul, ha nem látod át e pontot, tízezer tévedés (káprázat) vesz körül. Aki birtokában van ennek a pontnak, annak számára nincs megoldatlan probléma." Ez az Útra (Ígazságra) való csodálatos ráébredés. Ahogyan egy szútra mondja: "A számtalan jelenség összesűrűsödik és bezárul az egyetlen Dharma lenyomatában." Hogy hogyan születhet ennyi nézőpont egyetlen Dharmából? A karmikus erők az aktivitásban gyökereznek. Ha az elménk lecsendesítése helyett a szentiratokra támaszkodva akarjuk elérni a Megvilágosodást, lehetetlenre vállalkozunk. Becsapjuk vele magunkat, becsapunk vele másokat, a közös bukás elkerülhetetlen. Törekedni kell! Törekedni kell! Kutasd ki e tanítást a legmélyrehatóbban! Csak hagyd a dolgokat, hadd járják a maguk útját, ne törd a fejed a válaszokon, ne engedd, hogy elméd valahol elidőzzön! Annak számára, aki ezt meg tudja tenni, megnyílik a Nirvána

kapuja. Eléri az Újra-nem-születést, amelyet másképpen a nem-kettősség kapujának neveznek, véget ér a küzdelem, megvalósul a számáधि, és az egyetemesség. Miért? Mert ez a végső tisztaság. Miután mentes az énség és másság megkülönböztetésétől, nem vágyik arra, hogy szeretet vagy gyűlölet keljen benne. Amikor minden viszonylagos dolog nemlétezőnek ismerszik fel, semmi sem marad, ami meg-nem-ismerhetőnek maradna. Így lehet megvilágítani a felfedhetetlen Bhutatathatát. E tanulmányom nem a hitetleneket akarja meggyőzni, hanem azokhoz szól, akik ugyanezzel a látással rendelkeznek, ugyanezt azt utat járják. Neked kellene az elsőnek lenni, aki felfedezed azt, hogy ha egy ember őszinte hittel és megfelelő képességekkel rendelkezik ennek gyakorlására, azonnal meg fogja érteni ennek értelmét, anélkül, hogy előzetesen magyarázkodásokba kellene bonyolódnod. E tanulmányt azok számára készítettem, akikben karmikus vonzódás él e dolog iránt. Nem törekszem hírnévre vagy vagyonra. Mindössze a Buddhák nyomdokaiba kívántam lépni, akik a szútrák ezreit, és a megszámlálhatatlanul sok sásztrát hirdették a káprázatba merült emberek számára. Miután azonban ezek az emberek más-más tudati szinten állnak, a helyes tanításokra helytelen egyéni vélekedésekből szőtt ruhát aggatnak; innen a tanítások eltérő mivolta. Tudnod kell, hogy a megszabadulás princípiumának a kifejtése a következő pár szóban összefoglalható: *Mikor a dolgok történnek, ne válaszolj rájuk. Tartsd távol gondolataidat attól, hogy bárhol is időzzenek: tartsd őket olyan mozdulatlanul, mint maga az üresség, legyenek teljesen tiszták (mentesek a szennyezettségektől): ennek következtében a Felébredés magától bekövetkezik. Ő, ne hajszold az üres di-*

csőséget, és ne beszélj az abszolútumról, ha olyan gondolataid vannak róla, akár egy majomnak. Mikor a beszéd ellentmond a tetteknek, az nem más, mint önbecsapás, ami az újraszületések gonosz állapotába taszít. Ne a megbecsülést és az örömet keresd ebben az életben, mert ennek a meg-nem-világosodás és az elkövetkező hosszú világkorszakok végigszenvedése lesz a következménye. Törekedni kell! Törekedni! A szenvedő lényeknek magukat kell megmenteniük, a Buddhák nem tehetik meg ezt helyettük. Ha így lenne, annyi Buddha létezne, ahány porszem csak létezik, minden élőlény meg lenne mentve; akkor nem volna lehetséges, hogy te meg én az élet és halál hullámain hanykolódnánk, ahelyett, hogy már Buddháká váltunk volna. Ébredj rá, hogy a szenvedő lényeknek önmagukat kell megmenteniük, a Buddhák ezt nem tehetik meg helyettük. Törekedni kell! Törekedj hát! Ne más Buddhák erejébe vedd bizalmadat! Ahogyan a szútra mondja: "Aki a Dharmát keresi, nem fogja azt meglelni pusztán azáltal, hogy hűséges a Buddhákhoz."

* * *

37. - Az eljövendő nemzedékben sok zavaros hitű törekvő is lesz, hogyan tudunk majd velük egymás mellett élni?

- Osztozz velük a fényben, de ne osztozz velük a karmájukban. Ha ugyanabban a szobában is lennétek mindketten, gondolataid már ne legyenek ugyanott, mint az övéi. Van egy szútra, amely ezt mondja: "Habár követi a körülmények alakulását, természete változatlan marad." Az Út más követőihez hasonlóan te is a Nagy Cél, a Felébredés miatt tanulmányozod az utat, de ne vedd meg azokat, akik nem tanulmányozzák a Dharmát. Viszont azokat, akik törekszenek, részesítsd olyan megbecsülésben, mintha Buddhákkal volna

dolgod. Ne magasztald saját képességeidet, ne is irigyeld mások tehetségeit. Tartsd megfigyelés alatt saját tetteidet, ne támogass másokat helytelen cselekvéseikben. Így a kötöttségeid felszámolódnak, és a boldogság magától értetődő természetességgel fog bekövetkezni a számodra. Így lehetne mindezeket egy versben összegezni:

A tartózkodás az utak legjobbika,
De előbb utasítsd el mind az "énség",
Mind a "másság" fogalmát.
Amikor a dolgok előjönnek,
Ne készíts választ rájuk, -
Így érhető el a Buddhakája.

A Gyémánt-Szútra azt mondja: "Ha egy Bódhiszattva teljesen tisztában van az "ego" és a dolgok valótlan mivoltával, úgy a Tathágata igazi Bódhiszattvának fogja őt nevezni." És ezt is mondja: "Aki nem értékeli semmit, annak számára nem létezik semmi, amit vissza kellene utasítani; és ez az ember örökre szabad a szamszárától. Az, akinek tudata nem időzik sehol, a Buddha Fiának nevezhető." A Maháparinirvána-Szútra azt mondja: "Mikor a Tiszteletreméltó elérte a Nirvánát, örökre megszabadult a szamszárától."
Íme néhány további verssor:

Mily jó is most, hogy emberi gyalázkodás nem képes dühöm szítani, "jó" vagy "rossz" nem hagyja el ajkamat, Nirvána és szamszára egy utat alkot, - mert megvalósítottam azt az állapotot, mely alapjaiban mutat túl jón és rosszon. Téves és megkülönböztető gondolatok jellemzik a világot annak, aki még csak törekszik. Én arra buzdítom a kalijuga tévelygőit, gondolataikban ne használhatatlan szalmabábokat

dédelgessenek.

Milyen nagyság van jelen most!
Szavak nélkül, közömbösségből származik könnyedén és szabadon. A Megvilágosodás győzött. Tetszés szerint, akadály nélkül barangolok. Szótlan nyugalomban telnek napjaim, minden gondolatom az Egységen nyugtatom. Az Útra szögezve tekintetem kötetlen vagyok, nem érint a szamszára körforgása.

Mily csodálatos is most, hogy nem kell tovább tülekednem a világban, ahol a ragyogás illúzió és rászedés, hiszen a legegyszerűbb ruha és a legigénytelenebb étel is megteszi. Találkozva egy világi emberrel, aligha lesz szavam hozzá, ezért hát azt mondják rólam: "micsoda eltompult fickó!". Kívül tényleg ez a benyomás, belül elmém kristálytiszta, szó nélkül összhangban van Ráhula titkos útjával, melyet nektek, földi emberek, fel kell még fedeznetek.

Miután még mindig úgy látom, hogy nem jöttél tisztába a Felébredés valós lényegével, még egyszer megvilágítom neked.

* * *

38. - A Vimalakírtili-Nirdésa-Szútra azt mondja: "Bárki vágyik is a Tiszta Föld elérésére, annak először is saját tudatát kell megtisztítania." Mit jelent a tudat megtisztítása?

- Megtisztítani a végső tisztaságig.
- S ez mit jelent?
- Egy állapotot túl a tisztaságon és tisztá-

talanságon.

- Fejtsd ki jobban, kérlek!

- A tisztaság kifejezés az olyan tudatot illeti, mely egyáltalán nem tartózkodik sehol. Ezt el kell érni, de úgy, hogy ha a tisztaságra vonatkozóan egyetlen gondolat is felkél, az a tisztaság hiányára utal, de épp így nem kelhet fel egyetlen gondolat a tisztaság hiányára vonatkozóan sem.

* * *

39. - Az Út követői számára miből áll a Cél megvalósítása?

- E megvalósításnak végső megvalósításnak kell lennie.

- És az milyen?

- A végső megvalósítás azt jelenti, hogy szabadnak lenni a megvalósítástól, de egyszerűen annak hiányától is.

- S ez mit jelent?

- A megvalósítás annyit jelent, hogy tisztának maradni a látástól, hallástól és más kívülről érkező érzékek általi tapasztalástól, a gondolatokat pedig olyannyira benn kell tartani, ahol nem kel még fel a helytelen gondolkodás, és nem képes megvetni a lábát. Ezt kell elérni anélkül, hogy erről egyetlen gondolat is felkelne, mert az a realizáció hiányára utalna. Am ez esetben olyan gondolat sem kelhet fel, hogy szabadok vagyunk a realizáció hiányától.

* * *

40. - Mit kell felszabadult tudat alatt érteni?

- Egy olyan tudat birtokában lenni, amelyik nem ismeri a "felszabadult" és "nem felszabadult" közötti különbséget. Ez az, amit a Gyémánt-Szútra a következő szavakkal mond: "Még a Dharmát is el kell vetni, mennyivel igazabb ez

az Adharmára!" Itt a Dharma magába foglalja a létezést, az Adharma pedig a nemlétezést, - a valóságos megszabadulás a mindkettőtől való elszakadást jelenti.

* * *

41. - Mit jelent az Igazság (Tao) megvalósítása?

- A végső megvalósítást jelenti.

- Mit jelent ez?

- A végső megvalósítás túl van a megvalósításon és meg nem valósításon.

- Mit jelent a legvégső üresség?

- A legvégső üresség túl van az ürességen és a nem-ürességen.

- Mit jelent az állandó Bhútatathatá (abszolútum)?

- A Bhútatathatá állandósága sem nem állandó, sem nem nem-állandó. A Gyémánt-Szútra ezt mondja: "Nem az állandóvá tett Dharmát nevezik Anuttara-Szamjak-Szambódhinak (Legmagasabb Megvilágosodásnak), és nem létezik rögzített, állandó tanítás, melyet a Tathágata kifejthetne." Ez az, amit egy másik szútra így fejez ki: "Mikor az ürességen meditálunk, az üresség nem úgy tűnik fel, mint egy megvalósítottság." Ez az üresség gondolatától való tartózkodást jelenti. Hasonlóképpen, mikor gyakoroljuk a koncentrációt, ha az megvalósul, nem tekintjük azt megvalósítottságnak, hiszen nem merül fel a megvalósítottság gondolata. És ugyanígy, habár elérjük a tisztaság állapotát, nem tekintjük azt realizáltságnak, mert a tisztaság fogalma nem lép be. Ha elértük a tisztaság, az összpontosítottság és a nem időző tudat állapotát, de megengednénk akár egyetlen gondolatnak is, hogy betörjön a tudatba, az a gondolat hiba lenne, joggal nevezhetnénk hálónak, nem pedig Megvilágosodásnak. Továbbá, mindezek elérése után egy nyugodt és

függetlenül létező éberség révén fogunk tapasztalni, de ez nem fog bekövetkezni, ha pusztán a realizáltság kedvéért akarjuk elérni, vagy abban a reményben, hogy a Megvilágosodás így módon bekövetkezhet. Ahogyan a szútra mondja: "Meggengedni, hogy abban a hiszemben legyünk, hogy járunk az úton, nem előrehaladottság, hanem hiba, ám ha ettől a hibától megszabadulunk, az úton való haladás nem ismer határokat."

* * *

42. - Mi a Középső Út?

- Híján van a "középnek", de a "szélsőségeknek" is.

- Mit takar a két szélsőség?

- Az "ott-tudat" és az "itt-tudat" (pi hszin és cu hszin). Ha az embert a külső formák és hangok törbe csalják, az az "ott-tudat", ha viszont belül téves gondolatok képződnek, az az "itt-tudat". Nem beszennyeződni a külső formától, ezt nevezhetjük az "ott-tudatúságtól" való szabadságnak, egyetlen hibás gondolatot sem engedni felkelni a tudatban, ezt nevezhetjük az "itt-tudatúságtól" való szabadságnak. Ez jelenti azt, hogy a Középső út híján van a szélsőségeknek. Ám ha gondolataid mentesek a szélsőségektől, hogyan lehetne azontúl a kettő "közöttiről" beszélni? Az utat, amelyen keresztül a teljes felismerésre jutott ember eléri a Megvilágosodást, Középső Útnak, vagy a Tathágaták Igaz Utjának nevezik. A szútra azt mondja: "Az üresség mentes a "középtől" és a szélsőségektől egyaránt, amiképpen a Buddhakája is." Az összes jelenség ürességéből következik a nem-tartózkodó tudat, ez utóbbiból pedig az összes formák üresség-természete, - ugyanarról a dologról van szó két nézőpontból. Ez a jelenségek nem valóságos voltának

tana, amelyet neveznek még a formák nemlétezéséről való tanításnak is. Ha visszautasítod a nem-tartózkodó tudatot, akkor a Bódhi (Megvilágosodás), a nyugodt és a szenvedélyeket nélkülöző Nirvána, valamint saját természetednek a dhjánán és a számádhin keresztül történő megtapasztalása örökké elzárva marad előled. Ezek az állapotok csak akkor valósulhatnak meg, ha engeded tudatodat sehol sem időzni, ezáltal megpillantod saját természetedet, aminek következtében megvalósítottad a Bódhit, a Megszabadulást, a Nirvánát, a dhjána-szamádhit, a hat páramitát. Miért van ez így? A Gyémánt-Szútra szerint az Anuttara-Szamjak-Szambódhi elérése annak megvalósítását jelenti, hogy a legkisebb dolgot sem akarjuk megvalósítani.

* * *

43. - Amennyiben csak jót cselekszünk, elnyerjük-e jövődő Buddha-létünk ígéretét?

- Nem!

- Ha a végső Megvilágosodást a mindegyik dharmától (itt: út, módszer) való tartózkodással kívánjuk elérni, megkaphatjuk-e ezt a biztosítékot?

- Nem!

- Ebben az esetben melyik az a dharma, amelyik biztosítja a cél elérését?

- Elérhetővé válik a cél, ha feladod a ragaszkodást a tettekhez és a nem-tettekhez. A Vimalakirti-Nirdésa-Szútra azt mondja: "A cselekedetek külső megjelenésükben, valamint természetük szerint nem időtlenek (nem maradandóak)." A Maháparinirvána-Szútra szerint: "A Buddha azt mondta Mahákásjapának: Nem létezik olyan dolog, ami a külsődleges aktivitásban állandóan meg tudná nyilvánítani a teljességet." Ilyenformán kerülnöd kell a valahol való tartózkodást, vala-

hol, ahol összefüggésbe kerülne a tudat akár a tettekkel, akár a nem-tettekkel, - ily módon vettül előre a Buddha-állapot. Amit én az alatt értek, hogy a tudat nem tartózkodik sehol, az nem más, minthogy az ember mentes a gyűlölettel és a szeretettel egyaránt. Ez azt jelenti, hogy a vonzó dolgokat ragaszkodó szeretet nélkül vagy képes szemlélni, amikor azok megjelennek a tudatban, - ez az, amit úgy nevezhetünk, hogy a szeretettel mentes tudat. És ugyanígy képesnek kell lenned arra, hogy a kellemetlen dolgokat idegenkedés nélkül szemléld, amikor azok felkelnek a tudatban. Ez az, amit joggal nevezhetünk gyűlölettel mentes tudatnak. Amikor e két dolog nincs jelen, a tudat szennyezetlen, és a jelenségek természete ürességként nyilatkozik meg. Az ürességnek saját természete szerint való szemlélete elvezet az egymással versengő dolgok és nézetek feladásához, és ilyenformán a spontán Megszabaduláshoz. Vizsgáld meg a dolgot alaposan, kíméletlenül! Amennyiben nem világos, ne habozz kérdéseket feltenni! Ne engedd, hogy az órák hiábavalóan teljenek! Ha ti, emberek, hiteket ebbe a tanításba vetitek, és e szerint cselekedtek, és mégsem ébrednétek fel, ebben az esetben örömmel elfoglalom helyeteket a pokolban. Ha becsaptalak volna titeket, szülessék újra egy olyan helyen, ahol húsomból oroszlánok, tigrisek és farkasok fognak lakmározni. Ha viszont nem fordulnátok e tanítás felé, és nem ültetitek át a gyakorlatba teljes szívvel, - ez annak a jele volna, hogy nem értettétek meg. Egyszer el fogjátok veszíteni ezt az emberi testet, és világkorszakok milliói telnek majd el addig, amíg újabb lehetőséget kaptok. Törekedjete hát! Törekedjete! Létfontosságú, hogy megértsétek ezeket a dolgokat.

Második rész

CUNG-CSING FELJEGYZÉSEI
a Nagy Gyöngyszemnek is nevezett
Huj-haj zen mesterről

A párbeszédet Cung-csing, a Jü városban lévő Hua-jen kolostor szerzetese, jegyezte fel.

1. Mikor a mester először érkezett Kiang-szi-ba, hogy tiszteletét tegye Ma-cu-nál (11.), az utóbbi így érdeklődött:

- Honnan jöttél?

- Jüe-csou Nagy Felhő Kolostorából - felelte.

- És mit remélsz attól, hogy ide jöttél?

- A Budha-Dharmát akarom megtalálni.

Ma-cu erre így válaszolt:

- Ahelyett, hogy saját kincsházadat vennéd szemügyre, elhagyod otthonod, és messzi földre vándorolsz. Mivégre? Itt egyáltalán nincs semmi. Miféle Buddha-Dharma az, amit keresel?

Erre a mester meghajolt, és tisztelettel érdeklődött:

- Kérlek, mondd meg nekem, mit értettél azon, hogy az embernek saját kincsháza van?

Ma-cu:

- Az, ami feltette e kérdést, az a te kincsházad. Minden megtalálható benne, amire szükséged lehet, semminek sincs híján. Szabadon használhatod, mivégre tehát e hiábavaló keresés magadon kívül?

Mihelyt ezt a mester meghallotta, részese lett a Nagy Megvilágosodásnak. Örömtől ragyogó arccal hajolt meg Ma-cu előtt.

A mester hat esztendő telt Ma-cu irányítása alatt. De mert első mestere időközben igen megöregedett, visszatért Jüe-csou-ba, hogy gondját viselje, amint azt a szerzetesrendbe való belépéskor megfogadta. Ott teljesen visszavonultan élt, emelkedett szellemét elrejtve, a külső szemlélő örültnek hihette. Ekkor írta az Értekezés az Igazság Kapuján a Hirtelen Megvilágosodás ré-

vén való Belépésről című művét. Később a művet egy Hszüan-jen nevű rendtestvére eltulajdonította, hogy innen, a Jangcse mellől, elvigye Ma-cu-nak megmutatni. Ma-cu a művet figyelemmel elolvasta, majd a következőket mondta tanítványainak:

- Van mostanság Jüe-csouban egy értékes gyöngyszem, mindeneket átítat szabad, akadályt nem ismerő fénye.

Igy történt, hogy a gyülekezetben volt egy szerzetes, aki ismerte a mestert még világi hívő korából, és tudta, hogy annak eredeti neve Csu volt. (E szó megegyezik hangzásban azzal a szóval, ahogyan a gyöngy szót kínaiul ejtik.) Nagy izgalommal elmesélte ezt néhány másik szerzetesnek, akik erre felkerekedtek, és Jüe-csouban mentek a mesterhez, hogy tanítványául szegődjenek. Ettől fogva a mestert a Nagy Gyöngyszem elnevezéssel illették.

(A kínai szövegbe a következő mondat van beszúrva: Huj-haj mester, a Bölcsesség Tengere, eredeti neve Csien-csou volt. Felvételét a rendbe a tiszteletreméltó Tao-csi-tól nyerte el a Jüe-csou-de-li Nagy Felhő kolostorban.)

* * *

2. Egy alkalommal a mester a következő szavakkal kezdte el egyik előadását:

- Én nem vagyok ám csan mester, és valójában semmim nincs, amit felajánlhatnék nektek, így nincs is miért tovább feltartsalak benneteket. Menjetek, és vonuljatok vissza!

Abban az időben egyre nőtt azoknak a száma, akik tanulni jöttek hozzá. És ahogy múlt az idő, egyre csak jöttek az utmutatasokért, és arra akarták kényszeríteni, hogy a feltett kérdésekre azonnal válaszoljon, hogy meggyőződhesse nek dialektikus képességeiről. Ebből persze végnélküli beszélgetések kerekedtek, kérdést kérdés követett.

Egyszer a Dharma-mesterek (előrehaladottabb tanult szónokok) egy csoportja kereste fel beszélgetés végett, s egyikük így szólt:

- Volna néhány kérdésünk. Készen állsz a megválaszolásra, Mester?

- Igen. A hold tükröződik egy mély tóban, fogd meg, ha tetszik!

- Valójában mi a Buddha?

- Ha az, ami visszatükröződik a tóban, valójában nem az. Akkor mi az? - kérdezett vissza a mester.

A szerzetes hosszú ideig csak hallgatott, de azután csak tovább folytatta az érdeklődést:

- Mester, mi a te tanításod, amellyel megszabadítasz másokat?

- Ennek a szegény szerzetesnek, - mutatott magára a mester -, semmi olyan tanítása nincs, amellyel megszabadíthatna másokat.

- Minden csan mester egyforma! - kiabáltak egyszerre.

A mester megkérdezte tőlük:

- Milyen tanítás az, tiszteletreméltók, amelyet ti terjesztetek mások megszabadítására?

- Mi a Gyémánt Szútrát tanítjuk, magyarázzuk.

- Hány esetben fejtettétek már ki?

- Több mint húsz alkalommal.

- Kitől ered ez a szútra?

- Mester, te tréfálsz! Hisz magad is jól tudod, hogy a Buddhától származik!

- Nos, a szútrában ez olvasható: "Ha valaki azt állítja, hogy a Tiszteletreméltó (a Buddha) kifejtette a tanítást, ezzel megrágalmazná a Buddhát." Ha viszont ti erre azt mondjátok, hogy nem a Buddha fejtette ki a szútrát, ezzel lekicsinylően nyilatkoznátok róla. Hallhatnám válaszotokat, tiszteletreméltók?

Miután válasz nem érkezett, a mester várt egy

darabig, mielőtt feltette volna a következő kérdést:

- A Gyémánt-Szútra ezt mondja: "Aki engem a külső megjelenésekben és hangokban keres, tévút követője, és soha nem fogja megtalálni a Tathágatát." Mondjátok meg nekem ezek után, ki vagy mi a Tathágata?

- Uram, e ponton teljesen össze vagyok zavarodva - hangzott a válasz.

- Hogyan mondhatod most azt, hogy össze vagy zavarodva, mikor soha nem is voltál nem összezavarodva, soha nem birtokoltad a Megvilágosodást?

Erre a szerzetes a következő szavakkal kérte a mestert:

- Kifejtenéd nekünk a Dharmát, Tiszteletreméltó?

- Látjátok, már több mint hússzor magyaráztatok a Gyémánt-Szútrát, és még mindig nem ismeritek a Tathágatát.

E szavakra a szerzetesek ismét meghajoltak. és újfent kérték a mestert, hogy beszéljen tovább. Mire az így felelt:

- A Gyémánt-Szútra ezt írja: "A Tathágata az összes dharmák (jelenségek) Olyansága." Hogyan feledkezhattetek meg erről?

- Igen, igen. Minden jelenségek Olyansága!

- Tiszteletreméltók, ha helyeseltek erre, ha azt mondjátok rá, hogy ez így van, - ez ilyen módon tévedés, félrevezetés.

- É ponton a szentírat nagyon is világos! Hogyan tévedhetnénk hát?

- Nos, Tiszteletreméltók, vajon ti is ez az Olyanság vagytok-e?

- Igen, ez így van!

- És vajon a növények és a sziklák is?

- Hasonlóképpen!

- Így tehát az Olyanság éppen olyan bennetek.

Tiszteletreméltók, mint a növényekben és a szik-
lákban?

- Nincs különbség!

- De akkor miben különböztök mégis, Tiszte-
letreméltók, a növényektől és a szikláktól?

A szerzetesek egy kis időre elhallgattak, míg
végül az egyik felsóhajtott:

- Nem könnyű vitatkozni azzal, aki ilyen fö-
lényben van!

Hosszú hallgatás után így érdeklődtek tovább:

- Hogyan lehet elérni a Maháparinirvánát?

- A szamszárjai cselekedeteket kell feladni,
ez tart ugyanis az élet és a halál körforgásában.

- Miféle cselekedetek ezek?

- Nos, a Nirvána keresése is ilyen cseleke-
det. A tisztátalanság elvetése és a tisztasághoz
való ragaszkodás is ilyen cselekedet. Hajszolni
a tudást, a képességeket, vagy ezeknek ellenáll-
ni, szintén ide tartozik, de éppúgy hiba elvetni
a szabályokat és az előírásokat is.

- Mondd meg nekünk, kérlek, hogyan lehet el-
érni a Megszabadulást!

- Ne határold soha le magad, és ne keresd a
Megszabadulást. A közvetlen működést és a közvet-
len kapcsolatot nem lehet felülmúlni.

- Az ilyen ember - kiáltottak fel a szerzete-
sek - , valóban párját ritkítja!

Meghajoltak, majd köszönetet mondva távoztak.

* * *

3. Egy alkalommal egy, a csan útját járó, ember
kérdte a mestertől:

- Azt mondják, hogy a tudat megegyezik a Bud-
dhával. De melyik ezek közül a Buddha *valójában*?

- Amire te gondolsz, az *nem* a Buddha! Vagy
mondd meg hát, mi az!

Miután nem érkezett válasz, a mester így
folytatta:

- Ha megérted (a tudatot), a Buddha mindenütt jelenlévő lesz a számodra, ha viszont nem érted meg ezt, mindörökre tévedésben maradsz, és nem leszel egy vele soha.

* * *

4. A Vinaja-irányzat mestere, Fa-ming, egy ízben a következő észrevételt tette:

- Ti csan mesterek nagyon sokat nyüzsögtök az Üresség körül.

- Ellenkezőleg, Tiszteletreméltó Uram, éppen te vagy az, aki sokat nyüzsögsz az Üresség körül.

- Hogyhogy? - kérdezte meglepődve Fa-ming.

- A szentiratok pusztá szavak, csak tinta és papír, s mint minden ilyesmi, pusztá eszköz. Mindazok a szavak és mondások valami olyasmin alapulnak, amit az emberek valahol hallottak. Ez semmi több, mint Üresség. Úgyhogy te, Tiszteletre méltó Uram, aki betű szerint ragaszkodsz a tanításokhoz, te vagy az természetesen, aki túl sokat nyüzsögsz az Üresség körül.

- Na és vajon a csan mesterek nem nyüzsögnek túl sokat az Üresség körül?

- Mi nem nyüzsögünk.

- Hogyhogy nem?

- Mindazok az írások (a szentiratok) a bölcsesség termékei, és ahol a bölcsesség cselekszik a maga csodálatos módján, hogyan lehetne ott szó az Üresség körüli nyüzsögről?

- Aha! - válaszolt Fa-ming - Innen tudhatjuk, hogy az, akinek számára létezik olyan, bármilyen egyszerű tanítás, aminek értelmét nem tudja megragadni, nem nevezhető Kiválasztottnak (Hszita, sziddha).

- Tiszteletreméltó Úr, te nemhogy túl sokat forgolódsz az Üresség körül, de még a buddhista terminológiát is összezagyválod.

- Miféle terminológiát zagyválók össze?! -

kiabált Fa-ming kivörösödve.

- Miért van az, hogy képtelen vagy megkülönböztetni egy kínai és egy indiai szót, és ennek ellenére prédikálsz és előadásokat tartasz?

- Mutasson hát rá a csan mester a hibámra!

- Bizonyára tudod, hogy a Hszi-ta (sziddha) csak egy fogalom a szanszkrit nyelvben, nem?

Bár a Vinaja-mester már rájött a hibájára, még mindig mérgesen meredt maga elé...

Fa-ming újra kezdte a kérdezést:

- A szútrák, a Vinaja és a sásztrák mind a Buddha tanításait tartalmazzák. Hogyan lehet az, hogy ha olvassuk őket, ha recitáljuk őket, ha hiszünk a bennük lefektetett tanításokban és eszerint is cselekszünk, mégsem bukkanunk rá az igazi természetünkre?

- Hasonló dolog ez, mint amikor a kutya koncra les, vagy mikor az oroszlán bekap egy embert. A szútrák, a Vinaja és a sásztrák az öntermészet működését tárják fel, - olvasni és recitálni őket pedig csak egy, ebből a természetből eredő, jelenség.

- Voltak Amitábha Buddhának szülei, és volt vezetékneve?

- Igen. Amitábha Buddha vezetékneve Kausika volt. Apja neve Csandrauttara, anyjái pedig Felülműlhatatlan Szépség. (12.)

- Melyik szentiratból vetted ezeket a dolgokat?

- A Dháraní Gyűjteményből.

Erre Fa-ming meghajolt, és a csodálat érzésével távozott.

* * *

5. Egyszer egy Tripitaka-mester megkérdezte:

- Létezik-e változás az abszolútumon (Bhúta-tathatá) belül is?

- Igen, létezik.

- Tiszteletreméltó Mester - felelte a másik - azt hiszem, tévedsz.

A mester erre a következő kérdést tette fel:

- Elérte-e már a Tripitaka-mester a Bhútatathatát?

- Igen.

- Nos, ha azt hiszed, hogy nem változik belül, akkor a szerzetesek egy nagyon tudatlan fajtajába tartozol. Bizonyára tudod, hogy az előrehaladott ember a három mérget (13.) képes átalakítani a Három Válogatott Szabálya, a hat érzéki érzékszervet a hat isteni érzékszervvé, át tudja alakítani a szennyezettségeket (klésa) Bódhivá, és az eredeti, ősi tudatlanaságot a Legmagasabb Bölcsességgé (mahápradzsnjá). Így tenát, ha azt hiszed, hogy az abszolútum képtelen a változásra, akkor te, Tripitaka-mester, valójában azon a téves nézeten vagy, hogy a dolgok önmagukból fakadnak.

- Hogy ha így magyarázod a dolgokat, az abszolútum valóban alá van vetve a változásoknak.

- Ha azon a nézeten vagy, hogy az abszolútum alá van vetve a változásoknak, akkor is téves nézeteket vallasz.

- Tisztelt Mester, először azt mondtad, hogy az abszolútum is változik, most pedig azt mondod, hogy nem változik! Most aztán melyik a helyes válasz?

- Valaki, aki teljesen felismerte saját természetét, mely mint az igazgyöngy, tükrözi viszsza a jelenségek világát, joggal mondhatja, hogy az abszolútum változékony, de azt is, hogy változatlan. A másik esetben viszont, ha valaki még nem valósította meg önnön természetét, ha az abszolútum változásairól hall, azt úgy értelmezi, mint változékonyt, ha viszont azt hallja, hogy változatlan, azt ez esetben is mint nézőpontot értelmezi.

- No, az már igaz, - kiáltott fel a Tripitaka-mester -, hogy a déli csan irányzat valóban a legmélyebben ragadta meg a dolgokat!

* * *

6. Egy alkalommal egy taoista távozóban még megkérdezte:

- Létezik-e csodálatosabb valami a világon, mint a természet erői?

- Létezik.

- És mi az?

- Egy olyan erő, amely magába foglalja a természet erőit is.

- E kozmikus erő a Tao?

- A kozmikus erő az kozmikus erő. A Tao pedig Tao.

- Ha ez így van, akkor itt két különböző dologról van szó, nem?

- Az, ami tudja ezt, nem két különböző személytől származik.

- Mi a helytelen és mi a helyes?

- Helytelen, ha a tudat a külvilággal foglalkozik, helyes viszont, ha azt ellenőrzése alatt tartja.

* * *

7. Egyszer egy Jüan nevű, a Vinaja-irányzathoz tartozó, mester érkezett, és azt kérdezte:

- Teszel erőfeszítéseket az úton, Mester?

- Igen, teszek.

- Milyeneket?

- Mikor éhes vagyok, eszem, mikor álmos vagyok, elalszom.

- Vajon nem éppen ugyanezt cselekszi-e mindenki, Mester?

- Nem, nem ugyanígy. Mikor esznek, szükség-szerűségek százait képzelik be maguknak, mikor pedig aludni mennek, ezer különböző dolgot mérlegelnek. Ez az, amiben különbözünk.

Erre a Vinaja-mester nem szólt egy szót sem.

* * *

8. A Tiszteletreméltó Jün-kuang megkérdezte egy alkalommal:

- Mester, tudod-e, hogy hol fogsz újraszületni?

- Még nem haltam meg, mi értelme tehát újraszületésekről beszélni? Az, amit születésnek ismernek, valójában meg-nem-születettség. Nincs másról szó, ha születésről beszélünk, mint amikor meg-nem-születettségről van szó. Egyszer a Patriárka azt mondta: "Az, ami alá van vetve a születésnek, valójában meg-nem-született." (14.)

- Azokra is vonatkozik ez, akik felismerték végső természetüket?

- Az, hogy még nem ismerted meg végső természetedet, nem jelenti azt, hogy nincs meg benned. Hogy miért? Mert éppen maga a megismerés ez a természet, nélküle képtelenek volnánk bármit is megismerni. A tudatosság szintén ez a természet, innen a "tudatosság természete" elnevezés. A megértés szintén ez a természet, innen a "megértés természete" elnevezés. Azt, ami a mindenség számtalan jelenségét létrehozza, Dharmakájának, vagy Dharmatermészetnek nevezzük. Asvaghósa patriárka egyszer azt mondta: "A jelenségekről (dharmákról) való beszéd valójában a szenvedő lények gondolataira vonatkozik. Abban a pillanatban, hogy tudatfolyamatok jönnek létre bennünk, megszületnek a jelenségek is, mikor nincsenek tudatfolyamatok, a jelenségek sem születnek meg, még fogalmak sincsenek a megnevezésükre." A káprázatban élő emberek nem tudják, hogy a Dharmakája anyagtalan, de megnyilvánul az ember szükségleteinek tükrében. Azt mondhatnánk, hogy a "friss bambusz" a Dharmakája, a "sárga virágok tündöklő csokra" pedig nem más, mint a Pradzsnjá. Ám ha a virág

Pradzsnyá lenne, akkor a Pradzsnyá pusztán érzéketlen anyag volna, s ha a zöld bambusz a Dharmakája lenne, akkor a Dharmakája zöldség volna, és azok az emberek, akik bambuszrügyet ebédelnek, valójában megennék a Dharmakáját. Vagy helytelen lenne ez az okfejtés? Ahelyett, hogy felismernéd a Buddha szem előtt lévő igazságát, világkorszakokat töltesz el kereséssel. Ő egész lényével átjárja az összes jelenséget, de te káprázatban élsz, és valahol máshol keresed. Következésképpen, ha valaki megértette, megvalósította a Taot, soha nem veszíti el azt, akár jár-kel, akár ül vagy fekszik. Az, aki ráébredt a Törvényre (Dharmára), minden helyzetnek ura, miután semmi sincs, ami a Dharmán kívül feküdne.

* * *

9. Kisvártatva Jün-kuang újabb kérdésekkel állt elő:

- Lehetséges-e, hogy a szellemi bölcsesség a Nagy Ürességből (taj hszü) fakadjon? A valóságos tudat vajon a jó vagy a rossz következménye-e? Megtarthatják-e az emberek a vágyaikat az úton? Ha kötődnek jóhoz, illetve rosszhoz, vajon felemelkedhetnek-e a tudat akadálytalan használatához? Azok, akiknek tudatfolyamatait érzéki benyomások zavarják meg, képesek-e az egyhegyű koncentrációra (ting)? Azok az emberek, akik állandó, mozdulatlan, elvonatkoztatott állapotban képesek maradni, vajon a Bölcsességet követik-e? Azok, akik megvetéssel fordulnak mások felé, valóban az egoitásuknak engednek-e? Azok, akik megértik a létet és a nemlétet, valóban bölcssek-e? Az az ember, aki a megvalósítást könyv-tudáson keresztül akarja elérni, vagy az, aki a Buddhát a mértékletességben keresi, vagy az, aki nem csak a célra összpontosítva akarja a Buddha-állapotot megvalósítani, és az az ember, aki ragaszkodással

fordul a Buddhává-váláshoz, - vajon ezek az emberek az út szerint cselekszenek-e? Arra kérlek, Mester, válaszolj ezekre a kérdésekre egyenként, sorban!

- A Nagy Üresség nem idézi elő a szellemi bölcsességet. A valóságos tudat nem a jó és nem a rossz következménye. Annak az embernek, akinek lelke mélyén gonosz vágyak honolnak, kevés az esélye. A ragaszkodás a jóhoz vagy a rosszhoz kötöttségeket idéz elő. Azok, akikben az érzéki benyomások összezavarják a tudatfolyamatokat, ritkán érnek el egyhegyű koncentrációt. Azok, akik állandóan egy misztikus elvonatkoztatottság állapotában vannak, megfelelnek a nyugalom titokzatos gyökeréről, s bölcsességük elpárolog. Önmagunknak túlzott fontosságot tulajdonítani, és másokat megvetni, ez az egoitás illúziójának fokozódásához vezet. Akik különbséget látnak lét és nemlét között, ostobák. Azok, akik könyv-tudáson keresztül akarnak megvalósítani, csak újabb akadályokat emelnek maguk elé. Azok, akik a mértékletességben akarják megtalálni a Buddhát, káprázatban élnek. Azok, akik nem kizárólag a Buddha-lét kérdéseivel foglalkoznak tévutak követői. Azok, akik ragaszkodnak hozzá, hogy tudatuk, mint Buddha-állapot létezzon, hibáznak.

- Ha mindez így van, végül is nem találunk semmit.

- Ezzel bejártuk a te felfogásod végső határait, de nem a Végső Felfogását, Tiszteletreméltó Uram.

* * *

10. Egyszer, mikor mesterünk a gyülekezeti teremben elfoglalta helyét, így szólt:

- Sokkal jobb lenne számotokra, ha közömbösek lennétek. Mi ez a karmikus tettek utáni lázas hajsza, amely mint bűnözők nyakát a kaloda, úgy

tart benneteket is fogva, és amely végül is polkra fog juttatni benneteket? Azt mondva az embereknek, hogy csan megvalósítást végezték, egész nap erőlködve és gürcölve tanulmányozzatok az Utat, szónokoltok arról, hogy hogyan értelmeztetek a Buddha-Dharmát, - ám az efféle dolgok semmit sem érnek. Mindez csak a hangok és a látványok utáni örökös hajszához vezet. Mikor hagytok már fel végre az efféle dolgokkal? Egy alkalommal e szegény szerzetes (maga a mester) hallotta, amint a Kiang-szi-ból való Ma-cu ezt mondta: "Kincseskamrádban megvan minden, amire szükséged lehet. Használd szabadon, ahelyett, hogy hiábavalóan keresnél valamit magadon kívül." Attól a pillanattól kezdve elálltam a kereséstől. Saját kincseinket a szükségleteknek megfelelően használni, - ez az, amit boldogságnak lehet nevezni. Nincs egyetlen dolog sem, ami megszerezhető vagy visszautasítható volna. Abban a pillanatban, hogy felhagysz a jövő-menő dolgok világi szemléletével, akkor az egész mindenség, fönt, lent és körben, nem lesz egyéb, mint a te saját kincsházad. Csak annyit kell tenned, hogy éber figyelemmel kísérd gondolataidat, és akkor a Három Drágakő (15.) csodálatos hármassága egyetlen szubsztanciaként fog állandóan megnyilatkozni; ehhez semmi kétség nem férhet. Ne az intellektus segítségével keresd az igazságot! Egyáltalán ne is keresd! A tudat természete végső fokon tiszta. Erről írja az Avatamszaka-Szútra: "Semmilyen dolognak nincsen kezdete, és semmilyen dolog sem ér véget." Akik e szavakat képesek helyesen értelmezni, a Buddhák, örökké jelenvalóak. Továbbmenve, a Vimalakirti-Szútra így ír: "A valóság saját testeden keresztül tapasztalható; ugyanígy tapasztalható a Buddha is." Ha nem követitek a hangokat és a látványokat, amelyek megzavarják

gondolataitokat, ha nem Üldözitek a jelenségeket, amelyek a megkülönböztetések feltámasztásához vezetnek, akkor közömbös emberek lehettek. Hagyjátok el jelen állapototokat! Kívánom, járjatok sikerrel!

* * *

11. Néhány nap múlva, mikor a gyülekezet tagjai nem széledtek szét a megszokott időben, a mester így szólt:

- Miért nem távoztok hát? Ez a szegény szerzetes itt ül veletek szemben. Menjetek pihenni! (16.) Milyen kétség kínoz még benneteket? Ne tornáztassátok hiába az agyátokat, ne pazaroljátok feleslegesen az energiáitokat. Ha valami még mindig nem hagy nyugodni benneteket, rajta, bökjétek ki!

Ekkor Fa-jün, az egyik szerzetes, jelentkezett és azt kérdezte:

- Mi a Buddha, mi a Dharma, mi a Szangha? Mit jelent az, hogy Három Drágakő egyetlen szubsztanciában? Kérlek, Mester, fejtsd ki e dolgokat!

- A tudat a Buddha, és képtelenség e Buddhát a Buddha keresésére használni. A Buddha és a Dharma nem különböző létezők. A Szangha pedig ezek együttes megnyilvánulása. Ez a jelentése az egyetlen szubsztancia Három Drágakövének. A szútra azt mondja: "Tudat, Buddha, szenvedő lények. - nincsen különbség közöttük. Mikor tested, beszéded, tudatod megtisztult, azt mondjuk, hogy a Buddha megjelent a világban. Mikor e három tisztátalanná válik, azt mondjuk, hogy a Buddha eltávozott a világból. Például, amikor dühös vagy, akkor nem vagy vidám, és amikor vidám vagy, akkor nem vagy dühös egyszersmind; mindkét esetben csak egy tudat létezik, ami nem két különböző szubsztanciától származik. Az alapvető bölcsesség önmagától létező. Amikor a szenvedély-nélküliség

(anásraja) megjelenik, akkor ez olyan, mint amikor a kígyó sárkánnyá változik, anélkül, hogy pikkelyes bőrét le kellene vetnie. Hasonlóan, ha egy szenvedő lény eléri a Buddha-állapotot, nem változtatja meg testiségét. Természetünknek, mely végső fokon tiszta, nem kell különböző gyakorlatokra támaszkodnia ahhoz, hogy elérje saját állapotát. Csak az önteltség igényli a gyakorlást és a realizációt. (17.) Az igazi üresség akadálytalan, s tevékenysége minden körülmények között kimeríthetetlen. Mentés születéstől és haláltól. Egy emelkedett szellemű ember alkalmas lehet a Hirtelen Megvilágosodásra, miáltal tevékenységei kimeríthetetlenek lesznek, - ezt nevezik Anuttara-Szamjak-Szambóhdinak. A tudatnak nincs sem formája, sem átalakulása, ez a finom Szambhógakája. Az, ami forma nélküli, a Valóság-Dharmakája. S mert a természet és a külsődleges megjelenések ürességek, ez a Határtalan, Anyagtalan Test. Az, amit a Megszabadulás számtalan módja ékesít, a Kegyesség-Dharmakája, ez az az alapvető erő, amely képessé teszi a szenvedő lényeket az átalakulásra. A tudat pedig mindig azon a néven nevezett, amilyen formában feltűnik, bölcsessége kimeríthetetlen, - innen a Kimeríthetetlen Kincsestár elnevezés. Mint minden jelenség ösatyját, Elsődleges Brahma Kincsestárnak nevezük. Mint minden tudás birtokosát, a Bölcsesség Kincsestárának nevezük. Mint Olyanságot, amelybe minden jelenség visszatér végül, a Tathágata Kincsestárának nevezük. A Gyémánt-Szútra így ír: "A Tathágata minden dharmák Olyanságát jelenti." Egy másik szútra pedig így ír: "A mindenség összes jelensége létesül és elenyészik, nincsen egyetlenegy sem, ami ne térne vissza az Olyanságba."

* * *

12. Egy vendég, aki a kolostorban időzött, megkérdezte:

- Nem tudom, melyik a legtiszteletreméltóbb e három közül: egy Vinaja-mester, egy Dharma-mester, vagy egy csan mester. Bocsáss meg, Mester, tudatlanságom miatt, és világosíts fel, kérlek!

- A Vinaja-mesterek kifejtik a szentiratoknak a szabályzatokra vonatkozó részét, és átmentik az ősi tradíciót, hogy az képes legyen hordozni a Dharma időtlen lényegét. Világosan meg tudják ítélni, hogy ki tartja be, és ki hágja át a szabályzatokat, és tudják, hogyan kell az előbbieket bátorítani, az utóbbiakat helyes útra téríteni. Tudják, hogyan kell a szabályzatokkal és a parancsolatokkal összhangban élni olymódon, hogy az tiszteletet keltsen. A háromféle hitvallás szerint tevékenykednek, ami megelőzi a Vinaja továbbhagyományozását, valamint tanítják azokat a beavatási képességeket, amelyek a szentséghez négy lépcsőfokon keresztül vezetnek el. És bár egészen öregkorukig ily aszketikusan élnek, mégis, minek alapján vállalják fel e szolgálatot, ezeket a köteleességeket? A Dharma-mesterek pedig keresztbevetett lábakkal ülnek oroszlán-trónusukon, ékesszólásukat rázúditva népes hallgatóságukra, kifejtik, hogyan kell utat törni a Misztikus Átéléshez, hogyan kell felnyitni a Pradzsnjá csodálatos kapuit, amelyen keresztül az adakozó, a kapó és az alamizna üressége (18.) lelepleződik. És mégis, ha lenne olyan ember, akiben nincs félsz ingerelni egy oroszlánt vagy egy elefántot, vajon volna-e mersze meg is küzdeni velük? A csan mesterek a lényegi dolgokat ragadják meg, s közvetlen tudás birtokába kerülnek, miáltal a tudat eredetét pillantják meg. Módszereik közé tartozik a leleplezés és a tettelegesség, a megvilágítás és az elfedés, a valószínűségnek közvetett, cikcakkos úton való feltárása,

amely alkalmazkodik a különböző fokú lehetőségekhez. A mindenség alapját képező princípiummal való összhang tekintetében mutatnak kiválóságot a csan mesterek, így a tanítványok hirtelen képessé válnak a Tathágata megértésére, és, elszakítva a szamszára mélyre nyúló gyökereit, lehetségessé válik számukra a szamadhi állapotának azonnali étélése. És bár képesek egy lecsengett, kilobbant dhjána állapotnak, valamint egy rendíthetetlen elkülönülés állapotának az elérésére, bizonyos körülmények között képesek természetesen arra is, hogy felajzottak legyenek. Habár a képzés hármas módszere, - Bölcsesség, Dhjána és Fegyelem -, különbözik abban, hogy a Dharmát úgy jeleníti meg, hogy az minden egyén képességeinek megfelelő legyen, mégis, ha egy tanítvány megértette mély jelentésüket, miben különbözne ő az Egy Szekértől? (19.) Ezért írja a szútra: "A Tíz Világtáj Buddha-Birodalmában csak az Egy Szekér Dharmája létezik, - nincs egy második vagy egy harmadik, amelyet a Buddha kifejthetne a viszonylagos eszközök segítségével, hogy a szenvedő lényeknek kivezető utat mutasson."

- Mester! - kiáltott fel a vendég. - Teljesen át vagy itatva a Buddha-Dharma legmélyebb értelmével, okfejtéseid ereje kifogyhatatlan!

Ezután a következő kérdést tette fel:

- A konfucionizmus, a taoizmus és a buddhizmus végül is egy, vagy három tanítás?

- Ha egy nagy képességű ember alkalmazza őket, ezek ugyanazok. Ha viszont korlátozott tudat vizsgálja őket, különbözőek. Mindegyik az ember én-természetéből származik. A különbség a nézőpontokban rejlik, ez teszi őket végül is három különböző tanítássá. Az, hogy az ember káprázatban marad, vagy elnyeri a Megvilágosodást, rajta magán múlik, nem pedig a tanítások közötti különbségeken vagy hasonlóságon.

* * *

13. A Tiszteletreméltó Tao-kuang, aki a Dharmalaksana-irányzat követője volt, mely irányzat a tudat valóságos mivoltát hirdette, a szentiratok magyarázója, így érdeklődött:

- Mester, miféle tudatfolyamatokat állítasz az út szolgálatába?

- Nincsenek olyasféle tudatfolyamataim, melyeket használnék, és nincsen út sem, melyet követnék.

- Ha e két állítás igaz, hogyan lehet mégis, hogy napról-napra összehívod a gyülekezetet, és ott arra buzdítasz mindenkit, hogy sajátítsa el, miképpen lehet követni a csan értelmében vett utat?

- Ennek az öreg szerzetesnek nincs egy talpalatnyi földje, melybe egy botot letűzhetne, (20.) hogyan is hívhatná össze az embereket? Nincs semmi olyasmije, amit nyelvnek lehetne nevezni, hogyan is lehetne képes valakit arra buzdítani, hogy tegyen valamit?

- Miért hazudsz a szemembe, Mester?

- Hogyan is hazudhatna valaki, akinek nincsen nyelve, hogy buzdítsa az embereket?

- Egyáltalán nem értem, hogy miről beszél a Tiszteletreméltó Csan Mester!

- Nos, ez az öreg szerzetes sem érti magát.

* * *

14. A Tiszteletreméltó Csi, aki az Avatamszaka-Szútrát szokta kifejteni, ezt kérdezte:

- Miért veted el azt, hogy a friss zöld bambusz a Dharmakája, és azt, hogy egy csokor színpompás sárga virág pedig maga a Pradzsnjá?

- A Dharmakája anyagtalan, mégis megteszi, hogy zöld bambuszként felfedi magát. A Pradzsnjá nem megosztható, mégis megteszi, hogy egy sárga virágcsokorként megnyilvánul. E sárga virágok, vagy a zöld bambusz önmagukban nem birtokolják a

Pradzsnyát vagy a Dharmakáját. Ezért van a szűt-rában megírva: "A Buddhák valóságos Dharmakájája az Ürességhez hasonlatos, csak az érző lények igényeire adott válaszaiban fedi fel önmagát, ahogyan a hold az öt tükröző vízben." Ha a sárga virág a Pradzsnyá lenne, akkor az élettelen tárgy volna, ha a Dharmakája a zöld bambusz lenne, akkor ennek birtokában kellene lennie a Dharmakája reagáló képességének. Érted már, Tiszteletreméltó Uram?

- Nem, nem értem.

- Az az ember, aki felismerte saját természetét, azt is mondhatja mindezekről, hogy ezek a Pradzsnyá, illetve a Dharmakája. De akkor is igaza van, ha ennek az ellenkezőjét állítja. Bármelyik álláspontot foglalja is el, nem fogja akadyozni a jó és rossz kettős koncepciója. Az viszont, aki még nem tapasztalta meg saját természetét, ha zöld bambuszból beszél, azt egy me-rev nézőpontból teszi, és ugyanez a helyzet a sárga virágok esetében is. Így azután, mikor a Dharmakájáról beszél, az csak elvonatkoztatás ma-rad a számára, és ha a Pradzsnyáról beszél, anél-kül teszi ezt, hogy tudná, miről is van szó. Így azután bármit mond is, az csak teoretikus szinten marad.

Csi köszönete jeléül meghajolt, majd távozott.

* * *

15. Valaki azt kérdezte:

- Mennyi időbe telik a Megszabadulás elérése, ha teljes erőnkkel a Dharma megvalósításán fára-gozunk?

- A tudatot gyakorlatozásra használni olyan, mintha mocskos tárgyakat akarnánk megpucolni ra-gacsos iszap segítségével. A Pradzsnyá titokzatos és gyönyörű. Pompás működését kéretlenül a szol-gálatunkba állítja függetlenül az időtől vagy az

évszakoktól.

- Egy közönséges ember vajon elsajátíthatja-e ezeket a működéseket?

- Az az ember, aki felismerte önnön természetét, többé nem nevezhető közönséges embernek. A Hirtelen Megvilágosodás Magas Szekere túl van a szent és közönséges közötti megkülönböztetésen. Miközben a káprázatban élő emberek szentről és közönségesről beszélnek, a Megvilágosodott túllép szamszárán és Nirvánán, túllép mindkettőn. Miközben a káprázatban élő emberek az elérést és a relizációt tartják szem előtt, a Megvilágosodott szabad e két dologtól. Miközben a káprázatban élők reményeiket messzi világkorszakokba vetítik ki, a Megvilágosodott már e pillanatban birtokában van mindennek.

* * *

16. Egy alkalommal a Vimalakirti-Szútra egyik magyarázója így szólt:

- A szútra ezt írja: "Úgy kellene tekintened a hat eretnekséget, mint amiből sokat lehet tanulni. A rendbe való belépésed után még előfordulhat, hogy ezek az eretnekségek félrevezetnek, s hibákat követsz el miattuk. Az az alamizna, amihez általuk juthatsz, igazán nem alkalmas a boldogság földjének megművelésére. Ez okozza azt, hogy belezuhansz a létezés három gonosz állapotába. Ez vezet a Buddha megrágalmazásához és a Dharma becsmérléséhez. Ez esetben azonban nem tartoznál a Szanghába, és nem érhetnéd el a Megszabadulást. Ha ezt így tudod tekinteni, akkor elfogadhatod az én ételemet." Kérlek, Mester, add meg ennek a résznek érthető magyarázatát!

- A hat eretnekség, amelyből sokat lehet tanulni, a hat érzékszerv, amelyből a káprázat származik. Az a jelző, hogy eretnek, arra vonatkozik, hogy a Buddhát a tudaton kívül keresi.

Semmiféle ajándék nem visz közelebb a boldogság földjéhez. Az ajándékok elfogadásának gondolatai olyan körforgásban tartanak, ami a három gonosz állapot fennhatósága alá tartozik. Ha rágalmazod a Buddhát, nem vagy annak követője, ha becsmérled a Dharmát, nem vagy annak igazi követője, s ha így tartoznál a Szanghához, nem lennél a Szanghához igazán tartozó. A Megvilágosodás elérése az az utolsó elvonatkoztatás, amitől meg kell szabadulnod, miáltal benső bölcsességed azonnal felszínre fog törni. Ha így értelmezod a szútra e fejezetét, tapasztalni fogod a Dharmában levő életető erőt és a meditáció által elnyerhető boldogságot.

* * *

17. Egy ember, aki a meditáció útját járta, egyszer azt kérdezte:

- Vannak néhányan, akik, ha a Buddháról kérdezik őket, ezt válaszolják: "A Buddha!" Ha a Dharmáról kérdezik őket, ezt válaszolják: "A Dharma!" Ezt egyszavas módszernek nevezik. Nem tudom, hogyan vélekedjek erről!

- Olyanok ők, mint a papagájok, akik az emberi beszédet utánozzák. Semmit sem mondanak maguktól, mert híján vannak a bölcsességnek. Eljárásuk hasonlatos ahhoz, mintha valaki vizet használna a víz és tüzet használna a tűz megtisztításához, - mindez teljesen értéktelen.

* * *

18. Valaki az iránt érdeklődött, hogy a szó és a beszéd ugyanazok a dolgok-e.

- Ugyanarról van szó. A beszéd mondatokba rendezett szavakból áll. A folyamatos, dialektikus összehasonlítás egy örökké hömpölygő folyam, mely olyan sokrétű és oly finom, mint egy gyönggyel teletöltött tálka, - ilyen a beszéd is.

Eltisztítja a számtalan külsődleges jelenséget, és az ékesszólás, az ügyes megvilágítások bugyogó patakaként táplálják az értelem óceánját. Ugyanakkor, a legegyszerűbb szavak is kinyilvánítják a titokzatos és mélységes tudatot, ahogyan az a külvilág számára megnyilvánul csodálatos működéseiben. A számtalan zavaró erő között is rendíthetetlen tud maradni, örökre távol marad a tisztával és a tisztátalannal való összekeveredéstől. Mindez a miniszter szavaiban mutatkozik meg, aki zavarba hozta Csi hercegét (21.), vagy Vimalakirti szótlan prédikációjában, amelyet Manaszusri oly nagyon dicsőített: - hogyan lehetne képes mindezt egy mai, közönséges ember megérteni?

* * *

19. Jüan Vinaja-mester egyszer azt mondta:

- Ti csan mesterek nagyon is biztosan állítjátok, hogy a tudat a Buddha. Ám tévedtek, hiszen még az első fokozaton álló Bodhiszattvák is képesek megjelenni testi mivoltukban a száz különböző Buddha-birodalomban, a második fokon állók pedig képesek magukat még ennek a tiszteresére is sokszorozni. Ha a tudat a Buddha, megtenné-e nekem a csan mester, hogy bemutatja e csodálatos képességet?

- Tiszteletreméltó Ácsárja (22.), minek tartod magad, közönséges, vagy a szentség állapotát elért szerzetesnek?

- Közönségesnek.

- Ha csak közönséges szerzetes vagy, minek teszel fel ilyen dolgokra vonatkozó kérdést? Ez az, amire a szútra gondol: "A törekvő tudata a feje tetejére van állítva, nincs összhangban a Buddha-bölcsességgel."

- Ti csan mesterek mindig azt mondjátok, hogy ha valaki ráébredt az út szem előtt lévő igazságára, még ebben a jelenlegi testében elérheti

a Megvilágosodást. De ez nem így van!

- Képzeld el egy embert, aki feddhetetlenül erkölcsös élet után elcsen valamit, vajon tolvajnak nevezhető-e ez az ember még ebben a testetlenségében?

- Ez nyilvánvaló!

- Nos, akkor, ha valaki e pillanatban ráébred saját természetére, miért ne volna Megvilágosodott?

- Éppen a pillanatban? De hiszen az lehetetlen! A szútrák szerint három mérhetetlen kiterjedésű korszaknak (aszamkhjéjakalpa) kell eltelnie, míg elérhetjük.

- Meg lehet határozni, hogy ezek a mérhetetlen kiterjedésű korszakok meddig tartanak?

Ezt hallván Jüan felháborodottan kiabálni kezdett:

- Vajon mondható-e valakire, aki párhuzamot von a tolvajlás és a Megvilágosodás között, hogy helyes az érvelése?

- Ácsárja, te nem vagy tisztában az úttal, de nem volna szabad akadályoznod másokat is abban, hogy legalább ők megértsék. Szemeid zárva vannak, és dühbe gurulsz, ha mások ezt észreveszik.

Jüan dühös arccal faképnél hagyta a mestert, de előbb válla fölött odakiáltott neki:

- Hogyan is lehetne azonnal megérteni az Utat?

- Elhalasztani ennek megértését, s most elmenni, ez csak a te utad.

* * *

20. Egy Huj nevű tiszteletreméltó szerzetes, a Csi-kuan (Tien-taj) iskola prédikátora, ezt kérdezte:

- Mester, képes vagy-e a démonok felismerésére?

- Igen, a megzavart tudat égi démon, a meg nem zavart tudat az öt szkandha démona, és amelyik tudat olykor zavart, olykor meg nem zavart, az a szenvedély (klésa) démona. Az én helyes tanításomban ezeknek nincs helyük.

- Mi az értelme az Egy Tudat három aspektusán való egyidejű meditációnak? (Ez egy Tien-taj gyakorlat.)

- A múlton kívül, ami már eltűnt, a jövőn kívül, ami még nem jött el, és a jelenen kívül, ami nem állítható meg, milyen tudatot fogsz használni a meditációhoz?

- A tiszteletreméltó Csan Mester úgy látszik, nem érti a tanítást, amelyre utaltam.

- Te érted, tiszteletreméltó Szútra-magyarázó?

- Igen, én értem.

- Ahogyan a nagy mester, Csi-cse (23.) mondta: "A csi (a tudat lecsendesítése) azért prédikáltatik, hogy eltörölje a csit, mint illúziót, és a kuan (olyan bepillantás a tudatba, ami a Pradzsnjá felszínre kerülését és helyes működését idézi elő) azért prédikáltatik, hogy kitörölje a kuan illúzióját. A csi-ben tartózkodni egyenlő a születés és halál tengerébe való belefulladásal. A kuanban való tartózkodás pedig teljes összeza-varodottságot idéz elő." Fogod-e tehát a tudatot arra használni, hogy segítségével megállítsd ugyanezt a tudatot, vagy össze fogod-e zavarni a tudatot csak ezért, hogy meditálni tudj ezen? Ha meditációban tartod a tudatot, ez az állandósághoz való kötődést foglalja magába, ha nem tartod, úgy ez megsemmisüléshez vezet. Nos, ezek után hogyan fogja a tiszteletreméltó Szútra-magyarázó kifejteni nekem (ezt a csi-kuan gyakorlatot)?

- Ha így áll a dolog, egy szót sem tudok szólni.

- Ez esetben vajon értetted-e valaha is a

csi-kuan meditációt?

* * *

21. Valaki megkérdezte:

- Vajon óriási-e a Pradzsnjá?
- Az.
- Milyen óriási?
- Határtalan.
- És kicsi-e a Pradzsnjá?
- Az.
- Milyen kicsi?
- Olyan kicsi, hogy már láthatatlan.
- Hol van?
- Hol nincs?

* * *

22. A Vimalakirti-Nirdésa-Szútra magyarázója így érdeklődött:

- A mi szútránk szerint: "Miután minden Bódhiszattva kifejtette a nem-kettősség Dharma-kapujáról való értekezését, Vimalakirti csendben maradt." Ez a végső (tudás kifejeződése)?

- Nem. Ha a szent tudást teljesen felfedte volna a hallgatás, csak a harmadik fejezetből állna a szútra

Hoszabb szünet után a szútra-magyarázó így érdeklődött:

- Kifejtené-e nekem a Tiszteletreméltó Csan Mester azt a végső tudást, ami ebben nem mutatkozott meg teljesen?

- A szútra első része tartalmazza azt a tanítást, hogy a Buddha tíz fő tanítványa hogyan valósítja meg gondolatainak tartóztatását. A második rész leírja, hogy az egyes Bódhiszattvák hogyan léptek be a Nem-kettősség Dharma-kapuján; szavakat használtak arra, ami szavakkal nem kifejezhető. Mandzsusri kifejtette, hogy a megnevezhetetlen nem érhető el a szavak és a beszéd al-

kalmazásával, mire Vimalakirti egy a szavakon, mint a szavak tagadasán túli módszerrel göngyölytette fel nézőpontjaikat. A harmadik bekezdés Vimalakirti hallgatása után kezdődik, és a transzcendentális működést tárgyalja. Érti ezt a Fiszteletreméltó Szútra-magyarázó?

- Nos, hát ezt megérteni nem valami könnyű dolog.

- Nem is olyan nehéz!

- Hogyhogy nem?

- Amit kifejtek, az annak a szenvedélyes ragaszkodásnak az eltörlése, amellyel az egoitás viszonyul saját valóságosságához. Ha felfognád a szútra valódi értelmét, az megmutatná neked, hogy az anyagi és nem anyagi üresség-természetű, és teljesen nyugodt (a Nirvána állapotában), ily módon értheted meg saját természetedet. Megtanít, hogy miképpen add fel a helyes kedvéért a helytelen gyakorlatozást. Így nem engednéd meg, hogy megkülönböztető gondolatok keljenek fel szavakkal, beszéddel vagy írott szöveggel kapcsolatban. Ez teljesen elegendő ahhoz, hogy megértsd Vimalakirti nevének két összetevőjét: A "vimala" (szep-lőtlen) az alapvető szubsztanciára utal, a "kirti" (hírnév) pedig ennek a szubsztanciának a megnyilvánulására. A megnyilvánulás az alapvető szubsztanciára utal vissza, és ez az, aminek segítségével vissza tudunk térni a szubsztanciához. Miután a szubsztancia és a megnyilvánulás egy, az alap és ennek megnyilvánulása nem különbözik egymástól. Ezért mondják az elődök: "Még ha az alap és a megnyilvánulás két különböző elnevezés is, az maga az Egy, a felfoghatatlan (aminek ezek csak aspektusai); ám ez az Egy nem egyetlen." (24.) Ha megérted a két elnevezés jelentését, amit vimalának és kirtinek neveznek, fölöslegessé válik végsőről és nem végsőről beszélni. Csak az van, ami sem nem született, sem nem elmúló, sem

nem gyökér, sem nem hajtás, sem nem vimala, sem nem kirti. Az útbaigazítások ahhoz a felismeréshez vezetnek, amikor az ember alapvető természete felismeri a Megvilágosodás leírhatatlan állapotát. Azoknak, akik nem ismerték fel saját természetüket, egész életük kevés, hogy megértsék e tanítást.

* * *

23. Egy szerzetes azt kérdezte:

- Miután a számtalan megnyilvánulás nem létező, a tudat természetének is nemlétezőnek kell lennie. Ahogyan egy buborék szétpattan, és soha nem tudja ezt visszacsinálni, ugyanígy egy ember, aki meghalt, soha sem fog újra megszületni, és semmi sem marad utána. Hol lesz ezek után tudatának a természete?

- A buborékok vízből állnak. Vajon, amikor egy buborék szétpattan, megszűnik-e létezni a víz is, amely alkotta? Testünk valódi természetünk teremtménye. Mikor meghalunk, miért mondanánk, hogy valódi természetünk nincs tovább?

- Ha azt állítod, hogy a valódi természet ilyen, vedd hát elő, és mutasd meg nekem!

- Hiszed, hogy lesz holnap?

- Persze, természetesen.

- Vedd hát elő, és mutasd meg nekem!

- Kétségtelen, hogy lesz holnap, de hát az nem most van.

- Így van. Az, hogy ma nincs, nem jelenti azt, hogy nem lesz. Az, hogy te személy szerint nem ismerted fel saját természetedet, nem jelenti azt, hogy nem is létezik benned. Most szerzetesi ruhát viselsz, ebben sétálsz, állsz, ülsz vagy fekszel, de valójában nem érted az egészet. Joggal mondhatják rád, hogy ostoba, káprázatban élő ember vagy. Amíg megkülönbözteted a mát és a holnapot, addig ez olyan dolog, mintha önmagaddal

keresnéd önmagadat. Így azonban számtalan világkorszak alatt sem fogod megtalálni. A te eseted arra példa, hogy nem látod a napot, nem pedig arra, hogy nem létezik nap.

* * *

24. Egy szerzetes, aki felolvasásokat szokott tartani a Csing-Lung Magyarázatokból (a Gyámánt-Szútra magyarázatai), így érdeklődött:

- A mi Zöld Sárkány Szútránk azt mondja: "Amikor a Tathágata kifejti a Dharmát, valójában nincsen Dharma, amit tanítani lehetne. Mégis ez az, amit az érthetőség kedvéért a Dharma tanításának neveznek." Hogyan értelmezi a Tiszteletreméltó Csan Mester ezt a dolgot?

- A Pradzsnjá szubsztanciája végső fokon tiszta, és nincsen benne semmilyen kicsiny dolog sem, amit meg lehetne ragadni, - ez az értelme annak, hogy nincs Dharma, amit tanítani lehetne. És ahogyan a Pradzsnjá, ez a nirvánai szubsztancia, annyi működéssel bír, ahány homokszem van a Gangesz partján, nincs egyetlen dolog sem, amit ne itatna át bölcsessége, - ez az értelme annak, hogy "ez az, amit az érthetőség kedvéért a Dharma tanításának neveznek".

* * *

25. Az Avatamszaka-Szútra egy magyarázója azt kérdezte:

- Mit gondolsz, vajon az élettelen dolgok is Buddhák?

- Ezt nem gondolom. Ha az élettelen dolgok Buddhák lennének, akkor egy élő ember alacsonyabbrendű egy halottnál, sőt egy döglött szamár vagy egy döglött kutya is magasabbrendű lenne nála. A szútra azt mondja: "A Buddha-test a Dharmakája; ez következik a Tanításból, a Dhjánából és a Pradzsnjából a három éleslátás, a hat transz-

cendentális erő, valamint a megváltás módjai révén." (25.) Ha egy élettelen tárgy Buddha volna, akkor ha Tisztelendőséged most meghalna, minden további nélkül Buddhává válna.

* * *

26. Egy Dharma-mester így érdeklődött:

- Hiszel-e benne, hogy a legnagyobb érdem a Pradzsnjá-Szútra recitálásából származik?

- Nem, ebben nem hiszek.

- Így tehát az Isteni Válaszok mind a tíz kötete hibás hiten alapul?

- A gyermeki szeretet gyakorlása isteni viselkedést fog eredményezni, ám ez nem jelenti azt, hogy halálod után a szülők kifakult csontváza fog megváltani téged. A szútrák papirosok, amiket telis-tele írtak tintával, de a leírt szó, a papír, a festék híján van az Őntermészetnek. Végülis hogyan lehetséges az, hogy e szent válaszok eleget tesznek a kérdésekben megfogalmazott igényeknek? A helyes válaszok mindig a szútrát olvasó személy tudatának megfelelő mozgásából származnak, ez magyarázza az isteni erő válaszait az élők kérdéseire. Meggyőződhetsz róla saját magad is. Fogd a szútrák kötetét, és tedd le az asztalra, azután hagyd ott. Ha senki sem veszi magához, nem recitálja és nem valósítja meg, gondold, hogy bármilyen csodálatos hatást ki tud fejteni magában is?

* * *

27. Egy szerzetes érdeklődött:

- Hogyan magyarázzuk helyesen a neveket, a formákat, a beszédet és a csendet, hogyan szedjük őket sorrendbe, s hogyan valósítsuk meg azt az állapotot, amely "nem előbbi" és "nem utóbbi"?

- Mikor egy gondolat felkél, alapjában véve nem forma és nem név. Hogyan beszélhetsz róla

olyan kategóriák szerint, mint "előbbi" vagy "utóbbi". Helytelen úgy értelmezned, hogy a lényegi tisztaság minden megnyilvánulásának van neve és formája, ez az oka annak, hogy hibás kategóriákban tapasztalod ezeket. Az emberek bezárkóznak ezekbe a formákba, ezáltal elveszítik a bölcsesség kulcsát, s képtelenek megszabadulni ezektől. Azok, akik a középső úthoz ragaszkodnak, szenvednek a középső út képzetétől, akik szélsőségek szerint élnek, szenvednek a kettősségek téveszméjétől. Úgy látom, hogy nem érted, hogy ami itt megjelenik, az a hasonlíthatatlan Dharmakája. A káprázat és a felébredés éppen úgy a világi úthoz tartozik, mint a győzelem és a veszteség. A teremtés és a megszüntetés az igazi bölcsesség eltemetéséhez vezet, a szennyezettségek kiírtása és a Bódhi keresése teljesen ellenkezik a Bölcsességgel.

* * *

28. Egyszer valaki azt kérdezte:

- Mi az oka annak, hogy a Vinaja-mesterek nem hisznek a csan-ban?

- Az Egyetlen alapvetően titokzatos, és nehezen leplezhető le, míg a neveket és a formákat könnyű megragadni. Azok, akik nem képesek megragadni saját öntermészetüket, visszautasítják, hogy higgyenek benne. Azok, akik képesek felfogni saját öntermészetüket, Buddháknak neveztetnek. Csak azok képesek hinni benne, és belépni az Egyetlenbe, akik megértették a Buddha mibenlétét. A Buddhaság nem fut el az ember elől, az ember az, aki elfut a Buddha elől. A Buddha-állapot csak a tudaton keresztül valósítható meg. Mialatt a káprázatban élő ember a nyomtatott írásban keresi, a Megvilágosodott a saját tudatában keresi, és valósítja meg a Bódhit. A közönséges

emberek karmikus tetteket hajtanak végre, s várják gyümölcsseit, a Megvilágosodottak megértik a tudat anyagtalanságát. A káprázatban élő emberek ragaszkodnak az illuzórikus egóhoz, és azonosítják magukat vele, a Megvilágosodottak alkalmazzák a Pradzsnyát, amikor itt az ideje, hogy az közvetlenül megnyilatkozzék. A káprázatban élő embert akadályozza a van-hoz és a nincs-hez való ragaszkodása, a Bölcsesség embere viszont felismeri saját természetét, és megérti a formák csodálatos egymásba-fonódását, egymásba való átalakulását. Azok, akik a "száraz" bölcsességet érték csak el, kifáradnak az oksági viszonyok között, míg a valóságos bölcsesség birtokosa tudatának nyugalma biztosítja, Míg ha egy Bódhiszattva megérint valamit, bölcsessége áthatja azt, (képes arra, hogy való mivoltában megértse), addig egy srávaka tudata elsötétül a körülmények miatti félelemtől. A Megvilágosodott mindennapi tevékenységében nem tér el az önvalótól (nem-teremtettől). de a káprázatban élők elrejtik magukat a Buddha elől, aki pedig az orruk előtt van.

* * *

29. Valaki egyszer megkérdezte:

- Hogyan szerezhethetjük meg a természeti törvényektől független testi szabadság képességét?

- A szellemi öntermészet megelőzi minden világot, amelyek megszámlálhatatlanok, mint a homokszemek a Gangesz partján. Ez az, ami átítatja a hegyeket, a folyókat, a sziklákat, a szirteket. Akadály nélkül, végtelen távolságot egy pillanat alatt átugorva, jön és megy nyom nélkül. Tűz nem égeti, víz nem fojtja meg. Csak a bolondok kívánhatják, akiknek szelleme híján van a bölcsességnek, hogy a négy elem, amelyből testünk áll, repüljön. Meg van írva egy szútrában, hogy azok a közönséges emberek, akik kötődnek a for-

mákhoz, csak képességeiknek megfelelő tanítást kaphatnak. A tudat forma-nélkülisége úgy írható le, mint finom Szambhógakája. Ami anyagtalan, az realitás, szubsztanciája üresség; innen a "Határtalan Tér mint Test" elnevezés. Ezt pedig a számtalan megszabadulásból származó érdemek díszítik, így az Érdem Dharmakájájának hívják, ami minden helyes cselekedet eredete. Annak ellenére, hogy e sokféle elnevezés különböző funkciókból ered, a valóságban ez mégis a tiszta Dharmakája.

* * *

30. Valaki egyszer azt kérdezte:

- Ha töretlen tudattal követjük az utat, eredményezheti-e ez azt, hogy a múltbeli tettek karmikus következményei szertefoszlanak?

- Azok számára, akik nem fedezték fel saját öntermészetüket, ezek nem foszlanak szerte. ám azok számára, akik felfedezték, úgy foszlanak szét, ahogyan a forró nap megenyhíti a fagyot, és felolvasztja a havat. Hasonlatosak ahhoz az emberhez, aki felégette a Szuméru-hegy óriási lankáit egyetlen szikra által: a karmikus akadályok mint a fű, a bölcsesség pedig mint a tűz.

- Milyen lesz tudásunk, miután minden karmikus akadály szertefoszlott?

- Ha majd megpillantod a tudatot, mely most is megnyilvánul előtted, minden, a múltban és jelenben felbukkanó, képzet ennek a tapasztalásnak a fényénél fog megjelenni. Minden, a múltban és jövőben élő, Buddha az összes jelenségekkel együtt, egyidejűleg lesz tapasztalható. A szútra azt mondja: "Az összes jelenségről való tudás benne van egy egyszerű gondolat-pillanatban, a Bódhimandalában, ami a Buddha egyetemes tudásából (szarvadzsnya) származik.

* * *

31. Egyszer egy, a meditáció útját járó szerzetes megkérdezte:

- Hogyan tudnék belehelyezkedni a helyes Dharmába?

- A belehelyezkedni-akarás a *helyes* Dharmába *hiba*. Miért? Mert a helyes Dharma egyáltalán nem "helyes" és "helytelen".

- Akkor hát hogyan válhatok Buddhává?

- Ehhez nem kell elvetned a világi tudatodat, csupán tartózkodnod kell az Öntermészet beszenyvezésétől. A szútra azt mondja: "A tudat, a Buddha, az élőlények, nem különböznek egymástól."

- Elérhetjük-e a Megvilágosodást pusztán azáltal, hogy ezt az utat értelmezzük?

- Miután eredetileg, alapjaidban nem vagy megkötött, miért keresed hát a Megvilágosodást? A Dharma túl van a szavakon, a beszéden, az írásokon. Ne keresd a mondatok végtelen sokasága között. A Dharmára nem érvényesek a múlt, a jelen és a jövő kategóriái; nem tudsz egyesülni vele az okozati egyesülések szintjén. A Dharmakája, miután anyagtalan, önmagát az élőlények szükségleteire adott válaszokban nyilvánítja ki; így tehát nem tudsz elfordulni a "világítól", hogy a Megvilágosodást keresd.

* * *

32. Egy szerzetes a Pradzsnjáról érdeklődött.

- Ha a dolgok nem a Pradzsnjá, akkor mi az? - (kérdezett vissza a mester).

- Hogyan, mi módon vagyunk képesek felismerni Öntermészetünket?

- Az, ami felismer, az maga az Öntermészet, nélküle nem lehetne felismerésről beszélni.

- És akkor mi a megvalósítás?

- A tartózkodás attól, hogy bemocskoljuk Öntermészetünket, valamint az önbecsapás elkerülése. Mikor az Öntermészet hatalmas mozdulatokkal

megnyilatkozik, ez a kiegyensúlyozatlan Dharma-kája.

- Öntermészetünk magába foglalja-e a gonoszt is?

- Nem, még a jót sem foglalja magába.

- Ha nem foglal magába jót és rosszat, hogyan irányíthatjuk, mikor használhatjuk?

- A *használatra* összpontosítani a tudatot, nagy hiba.

- Hát akkor hogyan cselekedjünk helyesen?

- Nincs semmi, amit cselekednünk kellene, és nincs semmi, amit helyesnek nevezhetnénk.

* * *

33. Egyszer valaki érdeklődött:

- Képzeld el egy embert, aki hajóban ül, s hajójának tőkéje menet közben szétvág egy kagylóhalat. Az ember a vétkes, vagy pedig a hajó okolható?

- Az embernek és a hajónak nincs tudata, ami ölhetne. Az egyedüli, aki ebben az esetben hibáztatható, az te magad vagy. Mikor egy tomboló vihar letépi egy hatalmas fa ágát, és az lezuhanva agyonzúz egy embert, akkor nincs gyilkos, de nincs meggyilkolt sem. Az egész földön nincs egyetlen hely sem, ahol az élőlények ne szenvednének. (26.)

* * *

34. Egy szerzetes azt kérdezte:

- Még mindig nem értem, hogyan érhető el a Megvalósítottság egy egyszerű gondolatpillanat (ksana) alatt oly módon, hogy megbízunk valakiben, aki kimutat bizonyos érzéseket, szenvedélyeket, vagy felmutat valamit a keze ügyébe eső tárgyak közül, vagy beszél, vagy hallgat, úgy, hogy felhúzza a szemöldökét, és mozgatja a szemét? (27.)

- Nem létezik semmiféle külső Öntermészet.

Működése csodálatos, csodálatos mozgásában és nyugvó állapotában. Az, aki elérte a Valóságos Tudatot, az kifejezi annak valóságát akkor is, ha beszél, akkor is, ha egy szót sem szól. Annak számára, aki megértette az Utat, a sétálás, állás, ülés vagy fekvés mind az Úthoz tartozik. Mikor az Öntermészet a káprázat által elhomályosodik, megszámlálhatatlan illúzió keletkezik.

- Mit jelent az, hogy "a Dharmának megvannak a maga céljai"?

- Egy tanítás létrehozásának pillanatától kezdve minden értelemben teljes. Ahogyan a szútra mondja: "Mandzsusri, minden dharma az alapvető múlandóság fogalmára épül."

- Úgy érted ezt, hogy csak egy nagy üresség létezik?

- Téged megrémítene, ha így lenne?

- Igen, megrémítene.

- Az, ami benned megrémül, az éppen hogy nem a nagy üresség.

- Mikor fogjuk elérni azt, ami túl van azon, amit a szavak meg képesek ragadni?

- Most, mialatt beszélsz, mi volt az, amit szavaid nem voltak képesek megragadni?

* * *

35. Egyszer több mint tíz szerzetes jött, és kérdezték a mestert:

- Van egy szútra, ami a Buddha-Dharma romlásáról beszél, de mi úgy gondoljuk, hogy a Buddha-Dharma nem olyasmi, ami megromolhatna.

- A világiakban és a tévutak követőiben megvan az igény, hogy romlásban lévőknek lássák, de a srávakák és a pratjékabuddhák romolhatatlannak ismerik fel. Az általam képviselt Helyes Dharmában nincs helye egyik véleménynek sem. A Helyes Dharma szerint nemcsak a világiak és a tévúton járók nem ismerték fel a Buddha-állapotot, de a

két kisebb Szekér követői (a srávakák és a prat-jékabuddhák) sem.

- Azok a dharmák, amelyek a realitás és az illúzió, anyagtalanság és anyagiség, kérdéseivel foglalkoznak, mind rendelkeznek a csíra-terméssel?

- Habár egy dharmának önmagában nincs csíra-természete, az mégis megnyilvánul az élőlények szükségleteire adott válaszokban. Amikor a tudat az illúzió állapotában tartózkodik, minden illuzórikussá válik, ha viszont már van egy egyszerű jelenség, amely nem illuzórikus, az illúzió meg-inog. Ha a tudat anyagtalan, ebből következően minden anyagtalan; ha létezne egy egyszerű jelenség, ami anyagi volna, az anyagtalanság szempont-jának érvénye megszűnne. Mikor káprázatban élsz, mindig egy dharma (jelenség) után rohansz, azonban miután megvilágosodtál, képessé válsz arra, hogy kezeld azt. Az univerzumnak és az összes benne foglaltatott dolognak a végső határa a tér, és ahogyan a föld összes folyója egyesül végcél-jában, a tengerben, úgy minden szent és bölcs beteljesülhet a Buddha-állapotban, s a kánon tizenkettes felosztása, a Vinaja ötös csoportja, a sásztrák ötös csoportja, mind elérik végcél-jukat az Öntermészet megvalósításakor. (28.) A tudat az alapja a Dháranának, eredője az összes jelenségeknek; ezt nevezik a Nagy Bölcsesség Tárházának, vagy másképpen Nem Tartózkodó Nirvánának. Habár számtalan név van rá, mindegyik a tudat megjelölésére szolgál.

- Mi az illúzió?

- Az illúzióknak nincsen behatárolható megjelenése, olyan, mint a tovaharapózó tűz, vagy mint az elvarázsolts kastély, mint a bábjáték figurái, mint a szivárvány, mint a bárányoknak tűnő felhők, - nem valóságos.

- És ki a nagy varázsló?

- A tudat ez a nagy varázsló, a test ennek a nagy illúziónak a székhelye, a nevek alkotják a ruháit, adják a táplálékát. És a világokban, amelyek megszámlálhatatlanok, mint a Gangesz homokja, nincsen semmi, ami ne lenne illuzórikus. A világiak képtelenek megérteni azt, hogy ez illúzió, becsapja őket az illuzórikus karma, bármilyen legyen is az. A srávakák, félvén az illuzórikus jelenségektől, eltakarják tudatukat, és így belépnek egy bizonyos nyugodt állapotba (egy fajta relatív Nirvánába). A Bódhiszattvák ismerik az illúzió összes fajtáját, tudják, hogy ezek alapja illuzórikus, közömbösek a nevekkel és a formákkal szemben. A Nagy Varázsló pedig a Buddha, aki a Nagy Illúzió Dharma-kerekét forgatja, elérve az illuzórikus Nirvánát, átváltoztatva az illuzórikus szamszárát azzá, ami túl van a születésen és a halálon, átváltoztatva tiszta Dharmadhátuvá a szennyek földjét, a mocskokat, amelyek megszámlálhatatlanok, mint a homokszemek a Gangesz partján.

* * *

36. Egyszer egy szerzetes így érdeklődött:

- Miért tiltod az embereket attól, hogy a szútrákat intonálják, s idegen nyelven ismételgessék őket?

- Mert az ilyen emberek hasonlatosak a papagájokhoz, amik utánozzák az emberi beszédet anélkül, hogy tisztában lennének az értelmével. A szútrák a Buddha-lényegiséget közvetítik, és azok, akik megértés nélkül intonálják azokat, semmi más nem tesznek, mint hogy ismételgetik valaki másnak a szavait. Ez az oka annak, hogy nem engedem.

- Létezik-e értelem külön attól, amit az írások, a szavak, a beszéd hordoznak?

- Beszéded azt mutatja, hogy te is csak utánozod másnak a szavait.

- Mindannyian használjuk a szavakat, miért vagy olyannyira a használatuk ellen?

- No jó, halgass rám figyelmesen! A szútrák sajátos stílusú írások. Mikor én beszélek, értelmes szavakat használlok, de nem olyanokat, mint ha írásokból lennének. Amikor az emberek általában beszélnek, szavaik olyanok, mintha írva lennének, értelmüktől megfosztva. Hogy felfoghassuk a valódi értelmet, túl kell lépnünk a bizonytalan szavakon, rá kell ébrednünk az alapvető törvényre, átugorva az írásokat. A Dharma túl van a szavakon, az írásokon, a beszéden, hogyan is kereshetnénk a mondatok özönében?. Ez az oka annak, hogy azok, akik a Megvilágosodást keresik, miért feledkeznek el a szövegekről azután, hogy megtapasztalták valódi értelmüket. Ráébredve az igazságra elhagyják a hozzá vezető tanítást, mint a halász, aki azután, hogy megfogta a halat, több figyelmet nem fordít a hálóra, vagy a vadász, aki azután, hogy megfogta a nyulat, megfeledkezik a csapdáról.

* * *

37. Egy Dharma-mester azt kérdezte:

- Mester, mit gondolsz arról a mahájána gyakorlatról, ami a Buddha nevének állandó ismétlése? Magában foglalja-e a valóságot?

- Még az idealizmus sem a mahájána, hogy lehetne akkor az a valóság? Egy szútra azt mondja: "A közönséges embereket, akik ragaszkodnak a formákhoz, képességeikhez mérten kell tanítani."

- Van olyan fogadalom, ami a Tiszta Földön való újrászületést célozza. De vajon létezik-e a valóságban a Tiszta Föld?

- A szútra ezt mondja erről: "Azoknak, akik el karják érni a Tiszta Földet, meg kellene tisztítani a szívüket."

títaniuk gondolataikat, és azután ezek a tiszta gondolatok maguk a Buddha Tiszta Földje." Ha tudatod tiszta és világos, meg fogod találni a Tiszta Földet, bármi történjék is. Jobban megvilágítva: Egy trónörökös, aki hercegnek születik, úgy tölti be sorsát, ha trónra lép. Hasonlóan, az, aki egész lényével a Buddha-állapot keresésén van, a Buddha Tiszta Földjén születik meg. Az, akinek a tudata fertőzött, a szennyezettségek földjén születik újra. A tisztaság és szennyezetség kizárólag a tudat függvénye, nem pedig a "föld" függvénye.

- Mindig hallom, hogy a Tao-ról (itt a szó az Őntermészet értelmében szerepel) folyik a beszélgetés, de nem vagyok képes felfogni, miről is van szó.

- Azok, akik birtokában vannak a Bölcsesség Szemének, képesek felfogni.

- Engem nagyon érdekel a mahájána. Hogyan tudnám eredménnyel tanulmányozni?

- Az, aki felébresztette tudatát, eredményes lehet, de aki nem ébresztette fel, képtelen elérni.

- És mit tehetek, hogy felébresszem?

- E felébredés csak egy valódi intuíció révén jöhet létre.

- És az milyen?

- Semmihez sem hasonlítható.

- Ha ez így van, akkor lehet, hogy nem is létezik végső fokon?

- A nemlétezés nem végső fok.

- Akkor léteznie kell!

- Létezik, de nincs formája.

- Ha nem ébredtem még rá, mit tehetek érte?

- Tisztelendőséged csak magát hibáztathatja, hogy még nem ébredt rá. Ebben senki sem akadályozza.

- Időbe vetett-e a Buddha-Dharma?
- Csak a nem-formaiban lehet megtalálni, így tehát nem "külső". De miután kimeríthetetlen erői válaszolnak a körülményekre, nem is "belső", sőt, ezen túlmenően, nem is a kettő között van, és nem ragadható meg az idő szintjén sem.
- Ez a megközelítés nekem túlságosan zavaros.
- Ebben a pillanatban, amikor a "zavaros" szót használtad, ez vajon a külsőre vagy a belsőre vonatkozott?
- Nem keresgéltem most, hogy hová vezetnek a nyomok, belülről vagy kívülről.
- Ha megérted, hogy nincsen nyom, világos lesz, amit mondtam, és a zavarosság eltűnik.
- Mit tegyünk, hogy elérjük a Buddha-állapotot?
- Ez a tudat alapjaiban a Buddha, így képes Buddhává válni.
- Amikor az emberek a pokolra kerülnek, a Buddha-természetük is elkíséri őket?
- Mikor egy gonosz dolgot cselekszel, van abban jóság is?
- Nem, nincsen.
- Ugyanígy, amikor a lények a pokolra kerülnek, Buddha-természetük nincs velük.
- De hát mi a helyzet ekkor a Buddha-természettel, amelyet minden élőlény birtokol?
- Ha beteljesítetted a Buddha lényegiségét, az a Buddha-természethez tartozik. Aminthogy az, ha lopsz, a tolvaj-természethez tartozik. Ha világiasan cselekszel, az a közönséges ember természetéhez tartozik. E Buddha-természet, formátlan lévén, nem sorolható be sehová, különböző elnevezései azokra az utakra utalnak, amelyeken keresztül kifejti működését. A Gyémánt-Szútra ezt mondja: "Minden erényes törekvő (bhadrá) és megvilágosodott szent (árja) nem-cselekvő karmájáról

ismerhető fel."

* * *

38. Egy szerzetes egyszer azt kérdezte:

- Mi a Buddha?

- Nem létezik Buddha a tudaton kívül.

- Mi a Dharmakája?

- A tudat a Dharmakája. Mint a számtalan jelenség forrása, joggal nevezhető a Dharma-Birodalom Testének. A Hit Felébredésének Sásztrája a következőket mondja: "Mikor a Dharmáról beszélünk, a szenvedő lények tudatához igazodunk, mert azt a mahájána igazságot hirdetjük, hogy minden a tudattól függ."

- Mit kell azon érteni, hogy a Nagy Szútra egy porszemben is bennerejlik?

- Maga a Bölcsesség nyilatkozik meg abban a szútrában. Egy másik szútra azt mondja: "Létezik egy olyan hatalmas szútra, amely átöleli a megszámlálhatatlan világokat (tri-szahaszra-mahászahaszra-lóka-dhátu), mégis benne foglaltatik egyetlen porszemben." A porszem itt arra vonatkozik, hogy a tudat-porban alkalom nyílik egy gondolat felkelésére. Ezért mondják, hogy: "egyetlen gondolatból, ami a tudat-port felkavarja, annyi gáthá (szútra versszak) formálódik meg, mint amennyi homokszem van Gangesz partján." De a mai emberek ezt már nem képesek megérteni.

- Mi a Nagy Értelem Székhelye, és ki a Nagy Értelem Királya?

- A test ez a székhely, a tudat pedig a király. Egy szútra azt mondja: "Azok, akik sokat hallgatnak, járatosak lehetnek az igazságban, de járatlanok annak szavakba öntésében." A szavak múlandóak, az értelem örök, hiszen nem formákba és karakterisztikumokba ágyazott. A tudat a szavakon és a beszéden túl van jelen a Nagy Szútrában. A tudat a Nagy Értelem Királya, de aki ezt

nem látja világosan, nem lehet hivatott tanítója a szútra értelmének, legfeljebb csak mások szavainak utánzója.

- A Gyémánt-Szútra beszél az élőlények mind a kilenc osztályának végső Nirvánába való vezetéséről. De azt is mondja: "Valójában nincsenek szenvedő lények, akiket át kellene vezetni." Hogyan lehet a szentiratok e két fejezetét összeegyeztetni? Először azt mondja, hogy a szenvedő lényeket át lehet vezetni, azután meg azt, hogy csak anélkül, hogy formájuk fennmaradna. Gyakran kétségeim vannak e tekintetben, amelyeket nem tudtam még eloszlatni. Mester, beszélj e dolgokról!

- E lények kilenc osztálya látens módon mind a mi fizikai testünkben létezik, karmikus tetteinknek megfelelően teremtdtek. Így a tudatlanság a teremtője a tojásból teremtdött élőlényeknek, a szennyezettség az anyaölből született élőlényeknek nemzője, a szerelem-folyadékba való belemerülés által jönnek létre az izzadmányból született élőlények, és a szenvedélyek hirtelen felkelése teremti azokat, amelyek átalakulás által jönnek létre. Ha felébredünk, Buddhák vagyunk, ha nem, közönséges szenvedő lények. Egy Bódhiszattva számára minden gondolat, amelyik felkél benne, egy-egy élőlény. Ha minden gondolat tisztán átlátott, a tudat szubsztanciája üres; ezt nevezik a lények megváltásának. A Megvilágosodott a benne élő lényeket felszabadítja, még mielőtt azok formát nyernének, s miután formába öntötte már nem léteznek, világos annak értelme, hogy nincsenek élőlények, melyeket fel kellene szabadítani.

* * *

39. Egy szerzetes azt kérdezte:

- A szavak és a beszéd szintén a tudat?

- A szavak és a beszéd hasonló dolgok, de ezek nem a tudat.

- Milyen az a tudat, amelyik túl van minden hasonló dolgon?

- Nem létezik tudat túl a szavakon és a beszéden.

- Ha nincs tudat túl a szavakon és a beszéden, akkor valójában mi a tudat?

- A tudat formák és karakterisztikumok nélküli; sem "nincs túl", sem "nem nincs túl" a szavakon, örökkön-örökké tiszta és nyugodt, tetteit szabadon, akadály nélkül hajtja végre. A Patriárka azt mondja: "Csak amikor a tudat valótlannak látszik, akkor érthető meg minden gondolat Dharmája."

* * *

40. Egy szerzetes a következő kérdést tette fel:

- Mit jelent az, hogy a dhjána elsajátítása és a Pradzsnjá egyenlő arányban van?

- A dhjána a szubsztanciához tartozik, a bölcsesség ennek funkciója. A dhjána bölcsességet nemz, a bölcsesség viszont dhjánához vezet. Hasonlóak a vízhez és annak hullámaihoz: mindketten ugyanannak a szubsztanciának a megnyilvánulásai, egyik sem élvez elsőbbséget a másikkal szemben. Ily módon van a dhjána elsajátítása és a Pradzsnjá egyenlő arányban. Egy hontalan szerzetes nem törődik a szavakkal és a beszéddel. Sétálás, állás, ülés, fekvés, - mind-mind a Valódi Természet működése szerint való. Milyen dolgokban tudnál kívül kerülni rajta? Menj, és pihenj egyet (helyezd tudatod nyugalomba)! Addig, amíg nem ragadnak el a külső szelek, természeted olyan marad, mint a víztükör, nyugodt és tiszta. Nincs itt semmi gond. Járj sikerrel utadon!

* * *

Jegyzetek

1. - A Tudat (kínai hszin, szanszkrit csit) a mű egyik alapfogalma. Leggyakrabban "aktuális tudat", értelemben használja a szerző, ez a tudatosságot általános kondícióival és aktuális céljaival együttesen jelenti. Lehet azonban a szót abszolút értelemben, a tudatosság, vagy a "tudattal bírás" értelmében is használni. Fordítható még léleknek, szellemnek, szívnek, stb. Ez esetekben a szövegkörnyezet vizsgálata igazíthat útba.
2. - Tiszta Föld, vagy Szukhávati; egész Fávol-Keleten elterjedt buddhista irányzat volt, népes hívősereggel. Legfőbb célként egy üdvözült állapot elérését nevezte meg, ennek a Tiszta Földnek az eléréséhez pedig elsősorban Amida (szanszkrit Amitábha) Buddha nevét kellett folytonosan recitálni.
3. - A "tartózkodás" (szanszkrit vászaná) szó a magyar nyelvben több értelmű. A szöveg két értelemben használja, egyrészt a "valahol, valami mellett való időzést", másrészt a "valamitől való megtartóztatást, önmegtartóztatást" jelenti.
4. - A mahájána a teremtést és a teremtett elpusztulását a következő négy cikluson vezeti végig: kialakulás (vivarta), létezés (vivarta-sziddha), pusztulás (szamvarta) és nemlét (szamvarta-sziddha).
5. - A nyolcféle tudatosság (paridzsnyána) a következő: a test öt érzékszervéhez kapcsolódó ötféle tudatosság, a gondolkodás, vagy intellektus (manovidzsnyána), a különböztető bölcsesség (klista-manovidzsnyána), és a tudatosság végső foka, a Bölcsesség Tárháza (álaja-vidzsnyána).
6. - Transzcendens = kondicionálatlanság, kötetlenség (kínai vu-vej, szanszkrit aszamszkrita).
7. - Világi = kondicionáltság, kötöttség (kínai ju-vej, szanszkrit szamszkrita).
8. - Szkandha = aggregátum, csoport, létrend. A lételemeknek (dharma) a tudathoz való kapcsolatuk szerinti rendszere. A létezők e természetük szerint a formák (rúpaszkandha), az érzetek (védanaszskandha), a tapasztalatok (szamdzsnyanaszkandha), az indíttatások (szamszkáraszkandha) vagy az ismeretek (tudottak, vidzsnyanaszkandha) csoportjába tartoznak.
9. - Ettől eltérő rendszerek is ismeretesek.
10. - A hat üdvöt hozó gondolat a Buddhára, a Dharmára, a Szanghára, a Vezetésre, a Segítségnyújtásra és a Kegyelemre irányul.
11. - Ma-cu (709-788) egyike a legismertebb, legnagyobb hatású csan mestereknek. Hat esztendeig Huj-haj mestere volt.

12. - Fa-ming provokatív kérdést tett fel. Amitábha Buddhát a szentiratok általában csak mitikus alakként ismerik, földi megtestesülésére csak nagyon kevés helyen van hivatkozás. A mester válasza így az írásokban való rendkívüli jártaságát bizonyítja.
13. - A három méreg: vágy (rága), önteltség (móha) és tudatlanság (avidjá).
14. - Utalás a 18. indiai patriárkára, Gajaszatára, aki ezt a tanítást hagyta utódjára.
15. - Buddha, Dharma, Szangha.
16. - Nem alvást jelent, hanem tudati megnyugvást, lecsendesítést. A mondat értelme: "Hagyjatok fel a megkülönböztető tudatfolyamatokkal, ne erőlködjeteek."
17. - Utalás a Lótusz-Szútrára, amiben ötezer szerzetes utasítja vissza a buddhizmust abban a hiszemben, hogy már elérte a Megvilágosodást.
18. - Az "adakozó", a "kapó" és az "alamizsna" szimbóluma a szubjektum-objektum-akció hármasságra utal.
19. - Az Egy Szekér (ékajána) útját a mester mint a három hagyományos buddhista út fölött álló, azokat egyesítő, titkos ösvényt fejti ki. Az aszkéták (srávakák) útja a Kis Szekér a remeték (pratjékabuddhák) útja a Vadcsapás (mrigajána), a másokért törekvők (bódhiszattvák) útja pedig a Nagy Szekér (mahájána).
20. - A csan kolostorokban az ígíhírdetés alatt zászlórudat tűztek a földbe.
21. - Csi hercege, miután trónralépett, helytelen uralkodásával romba döntötte az országot. A végső széthullástól új minisztere mentette meg a fenti elvek kifejtésével.
22. - Ácsárja = tanítómester, hittudós.
23. - Csi-cse a Tien-taj iskola negyedik patriárkája volt.
24. - A keleti logika szerint az abszolútum egyidejűleg lehet teljesen intakt, s ugyanakkor sokrétűen megnyilvánuló, sőt el is szakadhat önmagától, mint eredettől, anélkül, hogy ez kisebbitené. Ilyen természetű maga az emberi tudat is.
25. - A három éleslátás egyetemes látás a három idősikban, a hat transzcendentális erő a hat sziddhi.
26. - Ebben az értelemben ember és hajó nem is létezik. Csak a szemlélő különbözteti meg, ruházza fel jellegekkel őket.
27. - A csan átadás jellegzetes módszereire való utalás. Ezek különösen Ma-cu-tól kezdve váltak általánossá.
28. - A szentiratok e rendszere itt nemcsak a kánont, hanem a lét teljes struktúráját is szimbolizálja. A dháraní egyrészt egy kanonikus műfaj, másrészt a tudati önellenőrzés egyik ismert gyakorlata, technikája.